

**Εξέταση απαιτήσεως συνδρομής των Ε.Δ.
στην Εσωτερική Ασφάλεια της Χώρας.
-Εφαρμογή Θεωρίας Πολέμου-**

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Αθήνα 2018

Υπεύθυνος Ερευνητής: Κύργος Ζήσης

Επιβλέπον Έρευνας: Κωνσταντίνος Γ. Κουκούτσης, M.Sc.

Αυτή η σελίδα αφέθηκε σκόπιμα
«ΚΕΝΗ»

Πρόλογος

Η Θεωρία Πολέμου αποτελεί ένα μεγάλο κομμάτι των στρατιωτικών επιστημών το οποίο προσπαθεί να ερμηνεύσει τη χρήση της στρατιωτικής ισχύος. Γι αυτό το λόγο, είναι στενά συνδεδεμένη με την επιστήμη των διεθνών σχέσεων.

Το παρόν πόνημα αποτελεί μία προσπάθεια να εξεταστεί κατά πόσο ορισμένες αρχές της θεωρίας πολέμου και των διεθνών σχέσεων μπορούν να έχουν εφαρμογή στον τρόπο με τον οποίο εμπλέκονται οι Ένοπλες Δυνάμεις στην αντιμετώπιση των διάφορων εσωτερικών απειλών, κυρίως από πλευράς πολιτικών και στρατηγικής, με την έννοια δηλαδή των χρησιμοποιούμενων πρακτικών και μέσων, καθώς και την δικαιολόγηση της επέμβασης αυτής με την χρήση της θεωρίας του δίκαιου πολέμου.

Η εργασία αυτή πραγματοποιήθηκε υπό την αιγίδα του Ελληνικού Ινστιτούτου Στρατηγικών Μελετών και την εποπτεία του κ. Κωνσταντίνου Γ. Κουκούτση, M.Sc.

Κύργος Ζήσης

E-mail: zis.kyrgos@gmail.com

Επιτροπή αξιολόγησης:

➤ Ιπποκράτης Δασκαλάκης,
Υποστράτηγος ε.α., Υπεύθυνος έρευνας ΕΛ.Ι.Σ.ΜΕ., M.Sc., Ph.D. (C)

➤ Κωνσταντίνος Κουκούτσης,
Νομικός, M.Sc.

➤ (Τρίτο Μέλος)

Θα συμπληρωθεί εφόσον υπάρξει.

Information in English

Research Thesis:

Armed Forces, assistance in internal security issues –
Applications of War Theory.

Summary:

The following research focuses on the application of some parts of war theory and international relations in military intervention in combating internal security issues.

By examining the official National Security Strategies (N.S.S.) of each country and of the European Union, one could conclude that there are many similarities among them. To begin with, internal security cannot be seen separately from external security. Therefore, as a national goal, it is not an independent one, but it should be examined in relation to external security. This results from the fact that many internal threats are dependent on external factors. To battle this, most N.S.S.s provide the conducting of military operations on other countries, if such an operation could result in the effective confrontation of an internal threat. This applies especially in the case of terrorism, as seen on the American and European intervention in the Middle East.

Another factor of particular importance is the responsibility of the private sector. As seen especially in the N.S.S. of the United States, entities of the private sector such as social media companies are held accountable for the way they manage the security aspect of their services, for example not letting terrorist groups recruiting new members and promoting their ideas through their websites. They are also expected to cooperate with national and international agencies to combat threats such as cybercrime and terrorism.

Cooperation is also seen as a cornerstone of every N.S.S. . In every N.S.S. examined, cooperation between countries and international organizations is stressed as one of the most important factors due to fact that most internal threats have external factors affecting them.

This research was conducted under the guidance of the Hellenic Institute of Strategic Studies.

Evaluation committee:

Ippokratis Daskalakis, Army Major General (ret), M.Sc., PhD (C)

Konstantinos Koukoutsis, Lawyer, M.SC.

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος.....	iii
Επιτροπή αξιολόγησης:.....	iv
Information in English	v
Πίνακας περιεχομένων.....	vii
1. Εισαγωγή	1
2. Βασικές Έννοιες.....	3
2.1 Εθνικός Σκοπός.....	3
2.2 Εθνικό Συμφέρον.....	5
2.2.1 Η Εσωτερική Ασφάλεια ως κομμάτι των Εθνικών Συμφερόντων	8
2.3 Συμπέρασμα.....	10
3. Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας.....	11
3.1 Σχεδίαση Στρατηγικής Εθνικής Ασφάλειας.....	11
3.2 Παραδείγματα Στρατηγικών Ασφαλείας.....	13
3.2.1 Η.Π.Α.....	13
3.2.2. Γαλλία	18
3.2.3 Ισπανία	23
3.2.4 Ελλάδα.....	29
3.2.5 Ευρωπαϊκή Ένωση.....	29
3.3 Συμπεράσματα	32
4. Δίκαιη και Νόμιμη Επέμβαση	33
4.1 Νόμιμος Πόλεμος.....	33
4.2 Δίκαιος Πόλεμος.....	34
4.3 Διαφορές Δίκαιου και Νόμιμου Πολέμου.....	39
5. Βιβλιογραφία.....	40

1. Εισαγωγή

Η ακολουθούμενη στρατηγική αποτελεί ίσως το σημαντικότερο στοιχείο για την επίτευξη οποιουδήποτε σκοπού, ειδικά στην περίπτωση της εθνικής ασφάλειας. Ένας εύστοχος ορισμός της στρατηγικής, δίνεται από τον καθηγητή Μαυρόπουλο:

«Στρατηγική είναι η ενορχήστρωση των διαθεσίμων μέσων για την επίτευξη κάποιου πολιτικού σκοπού, στα πλαίσια μιας ενδεχόμενης ή σε εξέλιξη αντιπαράθεσης μεταξύ δύο πολιτικών οντοτήτων»

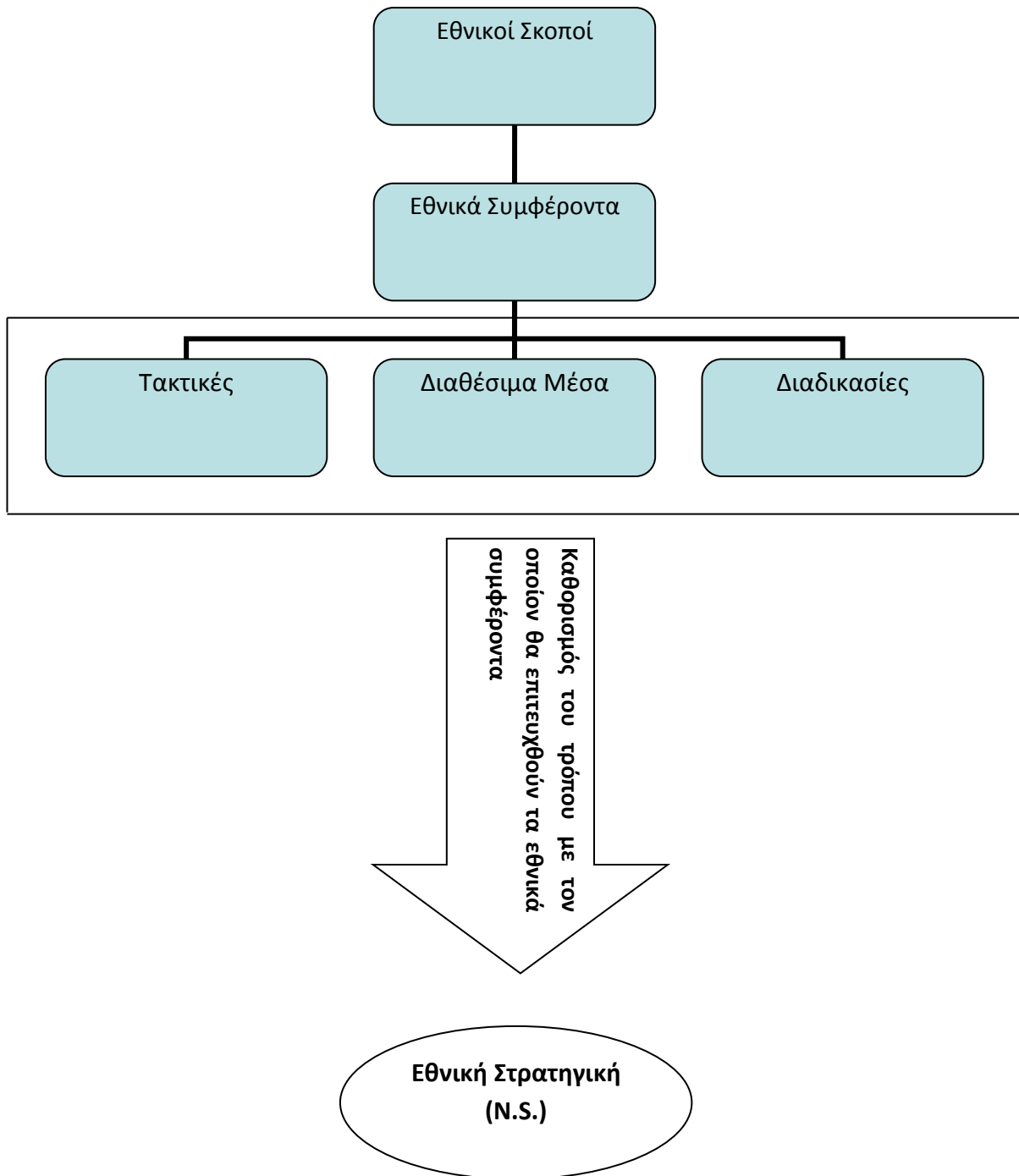
Η σημαντικότητα της ακολουθούμενης στρατηγικής αναφερόταν από αρχαιότατων χρόνων. Ένα παράδειγμα αποτελεί ένα γνωμικό από τον Σουν Τσου στο έργο του «*Η Τέχνη του Πολέμου*»:

«[...] Στρατηγική χωρίς τακτικές είναι ο βραδύτερος δρόμος προς τη νίκη. Τακτικές χωρίς στρατηγική είναι ο θόρυβος πριν την ήττα.»

Πάνω στο τελευταίο εδάφιο από τον Σου Τσου, είναι εμφανής και η διάκριση μεταξύ των εννοιών της «στρατηγικής» και της «τακτικής». Η στρατηγική αφορά το γενικότερο πλαίσιο δράσης στο οποίο εντάσσονται οι διάφορες χρησιμοποιούμενες τακτικές προκειμένου να επιτευχθεί ο τελικός συνολικός σκοπός. Οι τακτικές αποτελούν τις μεθόδους για την επίτευξη των επιμέρους στόχων η οποία επίτευξη στο σύνολό της θα οδηγήσει στην τελική επίτευξη και του τελικού σκοπού. Είναι επομένως σημαντικό, όταν πρόκειται να εφαρμοστούν τακτικές για την αντιμετώπιση των εσωτερικών απειλών, αυτές να εντάσσονται στα πλαίσια μιας γενικότερης στρατηγικής.

Προκειμένου να εξεταστεί η εφαρμογή αυτών των τακτικών και οι γενικότερες στρατηγικές στα πλαίσια των οποίων εντάσσονται, απαιτείται πρώτα η κατανόηση ορισμένων βασικών εννοιών όπως αυτές του Εθνικού Σκοπού και του Εθνικού Συμφέροντος. Στη συνέχεια, είναι δυνατόν να εξεταστεί η γενικότερη εθνική ασφάλεια και έπειτα το πώς εντάσσεται σε αυτήν η προάσπιση της εσωτερικής ασφάλειας.

Έχοντας αναλύσει το πώς προκύπτει η στρατηγική αυτή, η Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας, είναι δυνατόν να προχωρήσουμε στην ανάλυση των τακτικών οι οποίες χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση των απειλών και τον ρόλο τον οποίο οι Ένοπλες Δυνάμεις μπορούν να διαδραματίσουν σε αυτή. Τέλος, είναι αναγκαίο να εξεταστεί το κατά πόσο είναι δικαιολογημένη μία τέτοια επέμβαση. Το παραπάνω εξετάζεται με την ανάλυση της θεωρίας του δίκαιου πολέμου.

Σχεδιάγραμμα: Καθορισμός Εθνικής Στρατηγικής.

2. Βασικές Έννοιες

Η συγκεκριμένη ενότητα αφορά στην ανάλυση ορισμένων βασικών εννοιών οι οποίες είναι απαραίτητες ως βάση για την μετέπειτα ανάλυση της εσωτερικής ασφάλειας. Οι έννοιες οι οποίες αναλύονται είναι αυτές του «Εθνικού Σκοπού» και του «Εθνικού Συμφέροντος».

2.1 Εθνικός Σκοπός

Προκειμένου να προσδιορίσουμε τα εθνικά συμφέροντα ενός κράτους είναι απαραίτητο να προσδιορίσουμε πρωτίστως τον εθνικό σκοπό του συγκεκριμένου κράτους. Η παραπάνω ενέργεια αποτελεί ουσιαστικά και την αφετηρία της διαδικασίας διαμόρφωσης της Εθνικής Στρατηγικής.

Ο Εθνικός Σκοπός αφορά στον λόγο δημιουργίας και ύπαρξης του κράτους, συναρτήσει των διαφόρων συνιστωσών του κράτους, όπως ο λαός, οι σχέσεις λαού – κράτους, κ.λπ. Θα πρέπει να τονιστεί ότι ο λόγος ύπαρξης δεν είναι απαραίτητα ταυτόσημος με τον λόγο δημιουργίας του κράτους. Κι αυτό γιατί ο λόγος δημιουργίας ενός κράτους είναι συνήθως η έκφραση του αισθήματος αυτοδιάθεσης του λαού που προχωράει στη δημιουργία του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα σε αυτό αποτελεί το σύνθημα το οποίο κατέγραψε ο Γιώργος Σεφέρης στο χωριό Άλωνα Πιτσιλιάς της Κύπρου «Την Ελλάδα θέλομεν κι ας τρώγωμεν πέτρες», το οποίο εκφράζει το αίσθημα της αυτοδιάθεσης του Ελληνοκυπριακού λαού από την Βρετανική κυριαρχία, ανεξαρτήτως του μετέπειτα ευ ζην της κυπριακής πολιτείας.

Εικόνα: Η φωτογραφία του Γεωργίου Σεφέρη με το σύνθημα «Την Ελλάδα θέλομεν και ας τρώγωμεν πέτρες» . (Πηγή: www.mixanitouxronou.com)

Ένα ακόμη σημείο στο οποίο θα μπορούσε να αναγνωριστεί ο εθνικός σκοπός κάθε κράτους, και να συγκριθεί το πώς αυτός διαφοροποιείται ανάμεσα στα κράτη, αποτελεί το εθνικό σύνθημα του κάθε κράτους. Για παράδειγμα παρατηρούμε ότι η Ελλάδα έχει ως εθνικό σύνθημα το «Ελευθερία ή Θάνατος», το οποίο επιδεικνύει τη βαρύτητα που έχει η αυτοδιάθεση για αυτήν. Παρομοίως, η Λιβερία ως χώρα η οποία δημιουργήθηκε από ελεύθερους σκλάβους έχει ως σύνθημα το «The love of liberty brought us here» (μτφ: «Η αγάπη για την ελευθερία μας έφερε εδώ»).

Κατά αντιστοιχία, η Γερμανική Αυτοκρατορία είχε ως σύνθημα το «Got mit uns» (μτφ: «Ο Θεός είναι μαζί μας»), το οποίο δείχνει το ρόλο που διαδραμάτιζαν οι παραδοσιακές αξίες όπως αυτή της θρησκείας στον εθνικό σκοπό της Γερμανικής Αυτοκρατορίας. Παρομοίως, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής έχουν ως εθνικό σύνθημα το «In God we trust» (μτφ: «Τον Θεό εμπιστευόμαστε»).

Χώρα	Εθνικό Σύνθημα	Αντιπροσωπευόμενες Αξίες
Αφγανιστάν	Δεν υπάρχει άλλος θεός από τον Θεό και ο Μοχάμεντ είναι ο προφήτης του.	Θρησκεία, παράδοση.
Αλβανία	Εσύ Αλβανία μου δίνεις τιμή, μου δίνεις το όνομα Αλβανός.	Πατριωτισμός, έθνος, εθνική καταγωγή.
Βουλγαρία	Η ενότητα γεννά δύναμη.	Εθνική ενότητα.
Χιλή	Με τη χρήση επιχειρημάτων ή δυνάμεως.	Εργαλεία εξωτερικής πολιτικής για την επίτευξη των εθνικών συμφερόντων, η διπλωματία και η (ενν. στρατιωτική) ισχύς.
Γαλλία	Ελευθερία, Ισότητας, Αδελφότητας.	Λαϊκή κυριαρχία, κράτος δικαίου, ισότητα μεταξύ των πολιτών
Ευρωπαϊκή Ένωση	Ενωμένοι στην πολυμορφία.	Η ένωση των κρατών παρόλη την

		διαφορετικότητα των μεταξύ τους πολιτισμών.
Λίχτενστάιν	Για τον Θεό, τον Πρίγκιπα και την Πατρίδα.	Παραδοσιακές αξίες, θρησκεία, μοναρχία, πατρίδα.

Πίνακας: Παραδείγματα κρατών και των αξιών που αντιπροσωπεύουν τα εθνικά τους συνθήματα. (Πηγή: Βλέπε συγκεντρωτική βιβλιογραφία.)

Ο δε λόγος ύπαρξης του κράτους, ενός οποιουδήποτε κράτους στο οποίο υπάρχει και εκφράζεται η λαϊκή κυριαρχία, είναι το «ευ ζην» του λαού. Με την παραπάνω έννοια δεν αναφερόμαστε αποκλειστικά στην οικονομική ευημερία του λαού. Η παραπάνω έννοια περικλείει επίσης και τη νομική, φιλοσοφική και ηθική σκέψη του λαού καθώς επίσης και τις διαχρονικές αξίες βάσει των οποίων αυτός διαβιεί. Αυτές οι αξίες μπορεί να σχετίζονται με την ελευθερία, τη θρησκεία, το πολίτευμα και οποιαδήποτε άλλη αξία χαρακτηρίζει τον λαό, τα συμφέροντα του οποίου εξυπηρετεί το κράτος. Ακόμη, περιλαμβάνει και την ασφάλεια του λαού. Κύριο κείμενο έκφρασης αυτής της σκέψης αποτελεί συνήθως το Σύνταγμα της κάθε χώρας.

2.2 Εθνικό Συμφέρον

Η έννοια του εθνικού συμφέροντος αποτελεί μία διφορούμενη έννοια χωρίς να έχει κάποιον σαφή ορισμό. Η πρώτη αναφορά στην έννοια του εθνικού συμφέροντος καταγράφεται από τον Καρδινάλιο Richelieu¹.

Το εθνικό συμφέρον αποτελεί την κινητήρια δύναμη όλων των ενεργειών στις οποίες προβαίνει ένα κράτος. Υπάρχουν δύο σχολές σκέψης ως προς την κατανόηση του ορισμού του όρου, η «Υποκειμενική» και η «Αντικειμενική» Σχολές.

Σύμφωνα με την Υποκειμενική Σχολή, το εθνικό συμφέρον είναι κάτι το οποίο μεταβάλλεται εύκολα με την πάροδο του χρόνου. Κι αυτό γιατί θεωρεί πως το εθνικό συμφέρον αποτελεί την έκφραση της πολιτικής μιας συγκεκριμένης ομάδας ατόμων, αυτών οι οποίοι βρίσκονται στην

¹ Γεννηθείς το 1585 ήταν γάλλος κληρικός της Καθολικής Εκκλησίας και μία από τις πλέον σημαντικές πολιτικές φιγούρες της χώρας του. Πέθανε το 1642. Υπηρέτησε ως Πρωθυπουργός του βασιλέα Λουδοβίκου ΙΓ' της Γαλλίας κατά τη διάρκεια του Τριακονταετούς Πολέμου. Υπήρξε θεμελιωτής της θεωρίας του Εθνικού Συμφέροντος. Γι αυτό το λόγο η ορολογία στην διεθνή βιβλιογραφία είναι στη γαλλική γλώσσα ως «raison d'etat» (αγγ.: «reason of state» / μτφ.: «εθνικό συμφέρον»).

κυβέρνηση και στα κέντρα λήψης εξουσίας κάθε φορά. Επομένως, κάθε φορά που αλλάζουν αυτά τα πρόσωπα, αλλάζουν και τα εθνικά συμφέροντα, αναλόγως με την αντιμετώπιση που έχουν οι ανερχόμενοι στην εξουσία υπεύθυνοι για την χάραξη της κυβερνητικής πολιτικής.

Η Αντικειμενική Σχολή υποστηρίζει ότι το εθνικό συμφέρον είναι κάτι το σταθερό και μπορεί να προσδιοριστεί αντικειμενικά και ορθολογικά. Αυτό μπορεί να συμβεί ανεξάρτητα από το ποιος βρίσκεται στην εξουσία. Η αιτιολόγηση της παραπάνω θεωρίας έγκειται στο γεγονός του ότι τα συμφέροντα μιας χώρας καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την ισχύ που διαθέτει αυτή η χώρα προκειμένου να τα επιτύχει. Η ισχύς είναι κάτι το οποίο δεν είναι απαραίτητα εύκολο να μεταβληθεί και δεν μεταβάλλεται με μία απλή αλλαγή κυβερνήσεως.

Η Αντικειμενική Σχολή φαίνεται να επιβεβαιώνεται σε μεγάλο βαθμό ακόμη και από τη στιγμή της γέννησης της θεωρίας. Συγκεκριμένα, κατά τη διάρκεια του Τριακονταετούς Πολέμου², η Γαλλία, ένα Καθολικό κράτος, βρέθηκε σε πόλεμο με την Καθολική Λίγκα της Γερμανίας, παρότι ήταν ομόδοξοι. Αυτό συνέβη καθότι η Γαλλία είχε ως σκοπό την αποδυνάμωση της Γερμανίας, το κεντρικό καθεστώς της οποίας αντιπροσώπευε ο καθολικός Αυτοκράτορας. Αυτή η στρατηγική ξεκίνησε από τον Καρδινάλιο Richelieu το 1635. Κι όμως η Γαλλία συνέχισε να ακολουθεί την συγκεκριμένη στρατηγική και να εναντιώνεται στην Γερμανία για τους επόμενους τέσσερις αιώνες, φτάνοντας μέχρι του Παγκόσμιους Πολέμους και τον εξαναγκασμό της Γερμανίας από τον Γάλλο Πρόεδρο Mitterrand³ να υιοθετήσει το κοινό ευρωπαϊκό νόμισμα, εγκαταλείποντας το ισχυρό γερμανικό μάρκο⁴ ως προϋπόθεση της Γαλλίας να αποδεχτεί την επανένωση της Ανατολικής με τη Δυτική Γερμανία.

Από τις δύο παραπάνω θεωρήσεις, αυτή την οποία θα ακολουθήσουμε για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας είναι η

² Ο Τριακονταετής Πόλεμος (1618 - 1648) υπήρξε αρχικά μία εμφύλια θρησκευτική διαμάχη μεταξύ των προτεσταντικών (Προτεσταντική Ένωση) και των καθολικών (Καθολική Λίγκα) γερμανικών κρατιδίων. Στη συνέχεια, με την εμπλοκή και άλλων ευρωπαϊκών χωρών εξελίχθηκε σε διαμάχη μεταξύ των Γάλλων και των Γερμανών για τον έλεγχο της κεντρικής Ευρώπης. Έληξε με τη Συνθήκη της Βεσφαλίας του 1648.

³ Francois Mitterrand, γάλλος πολιτικός. Διετέλεσε Πρόεδρος της Γαλλίας από το 1981 μέχρι και το 1995.

⁴ Βλέπε δημοσίευμα "Spiegel ONLINE".

δεύτερη, αυτή της Αντικειμενικής Σχολής, προκειμένου να συνδέσουμε το εθνικό συμφέρον με τον εθνικό σκοπό και όχι με την εκάστοτε κυβέρνηση. Κάνοντας την παραπάνω σύνδεση, ως Εθνικό Συμφέρον θα θεωρήσουμε τους στόχους τους οποίους πρέπει να πετύχει ένα κράτος προκειμένου να θεωρηθεί ότι εκπληρώνει τους σκοπούς ύπαρξής του. Παρόλα αυτά, αξίζει να σημειωθεί ότι και οι δύο σχολές σκέψης μπορεί να έχουν εφαρμογή για διαφορετικές περιπτώσεις χωρών.

Προκειμένου για ένα κράτος το οποίο έχει ως σκοπό το ευ ζην των πολιτών του, θα πρέπει να καλύπτει τόσο την ασφάλεια όσο και την ευημερία αυτών (οικονομική, πολιτική κ.λπ.) . Βάσει αυτού του εθνικού σκοπού είναι δυνατόν στη συνέχεια να εξαχθούν συμπεράσματα αναφορικά με βάσει το ποια είναι τα εθνικά συμφέροντα του κάθε κράτους.

Αυτό το οποίο θα μπορούσε με ασφάλεια να υποτεθεί, είναι ότι για κάθε κράτος το οποίο έχει ως σκοπό το ευ ζην των πολιτών του, και προκειμένου να το διασφαλίσει, θα πρέπει να έχει ως στόχο οπωσδήποτε τα εξής εθνικά συμφέροντα:

- Την ασφάλεια της χώρας και της κοινωνίας γενικότερα. Την εξασφάλιση δηλαδή της εθνικής ανεξαρτησίας, κυριαρχίας, ακεραιότητας της χώρας και της φυσικής ασφάλειας των πολιτών.
- Την ευημερία του κράτους και των πολιτών που διαβιούν σε αυτό.

Για κάθε ένα εθνικό συμφέρον υπάρχει και ο αντίστοιχος εθνικός στόχος ο οποίος οδηγεί στην εκπλήρωσή του. Για παράδειγμα, από τα παραπάνω εθνικά συμφέροντα προκύπτουν οι εξής στόχοι Εθνικής ή Υψηλής Στρατηγικής:

- Η εγγύηση της ασφάλειας του κράτους ως θεσμός και οργάνωση.
- Η προστασία της ασφάλειας των πολιτών του κράτους.
- Η προώθηση της ευημερίας των πολιτών.

2.2.1 Η Εσωτερική Ασφάλεια ως κομμάτι των Εθνικών Συμφερόντων

Η εσωτερική ασφάλεια άπτεται και των τριών παραπάνω στόχων. Η πλέον προφανής σχέση είναι αυτή με την εγγύηση της ασφάλειας του κράτους. Η εθνική ασφάλεια χωρίζεται σε εσωτερική και εξωτερική και υπάρχουν ορισμένες εσωτερικές απειλές οι οποίες πιθανόν να προσπαθούσαν να την υπονομεύσουν εάν εκδηλώνονταν, όπως τα αυτονομιστικά και τα αποσχιστικά κινήματα. Την ασφάλεια των ίδιων των πολιτών θα μπορούσαν να υπονομεύσουν η τρομοκρατία, η οποία αντιμετωπίζει τους πολίτες εξ ορισμού ως πιθανούς στόχους, και το οργανωμένο έγκλημα. Την ευημερία των πολιτών, τόσο με την στενή οικονομική έννοια όσο και με τη γενικότερη μορφή της θα μπορούσε να υπονομεύσει το οργανωμένο έγκλημα, καθότι προκειμένου μία πράξη να οριστεί ως παράνομη αυτό σημαίνει ότι έχει κριθεί ως επιζήμια για το σύνολο της κοινωνίας.

Ασφαλώς και σε καμία περίπτωση ένα είδος απειλής δεν μπορεί να υπονομεύσει αποκλειστικά και μόνο ένα από τα παραπάνω εθνικά συμφέροντα. Είναι πολύ πιθανό μία απειλή να υπονομεύει παραπάνω από ένα, εάν όχι όλα, από τα Εθνικά Συμφέροντα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η απειλή της τρομοκρατίας, η οποία όταν εκδηλώνεται μπορεί να πλήξει και την ασφάλεια ενός κράτους αλλά και την ευημερία των πολιτών του.

Για παράδειγμα, την 19η Δεκεμβρίου 2016, ένα μαύρο ημιφορτηγό όχημα κατέπεσε σε πλήθος το οποίο βρισκόταν σε μία υπαίθρια αγορά στην πλατεία Breitscheidplatz στο Βερολίνο, με αποτέλεσμα να σκοτωθούν συνολικά 12 άτομα. Την ευθύνη για την τρομοκρατική επίθεση αυτή ανέλαβε το Ισλαμικό Κράτος. Σύμφωνα με δημοσιεύματα, οι τρομοκρατικές επιθέσεις σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες είχαν ως αποτέλεσμα μια μεσοπρόθεσμα αισθητή πτώση στην τουριστική κίνηση, όχι μόνο στις χώρες οι οποίες υπήρξαν άμεσα στόχοι, αλλά και γενικότερα στην ευρύτερη Ευρωπαϊκή Ένωση. Παρατηρούμε λοιπόν πως μία απειλή όπως η τρομοκρατία επηρεάζει τόσο την φυσική ασφάλεια των πολιτών ενός κράτους, όσο και την οικονομία αυτού, εφόσον υπήρξαν μειωμένα έσοδα από την τουριστική βιομηχανία λόγω αυτού του περιστατικού⁵.

⁵ Βλέπε δημοσίευμα IB Times.

Εικόνα: Ο απόηχος της επίθεσης στο Βερολίνο. (Πηγή: www.wikipedia.org).

Παράδειγμα αποτελεί και η δηλητηρίαση τροφίμων από άτομα του αντιεξουσιαστικού χώρου στην Ελλάδα τον Δεκέμβριο του 2017. Συγκεκριμένα, άτομα της αντιεξουσιαστικής κίνησης «Μαυροπράσινων Εμπρηστών» δηλητηρίασαν με υδροχλωρικό οξύ ανθρακούχα αναψυκτικά, αλλαντικά και γάλατα συγκεκριμένων εταιρειών με αποτέλεσμα να αναγκαστούν αυτές οι εταιρείες να τα αποσύρουν μαζικά από τα ράφια των καταστημάτων στις πόλεις της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Η παραπάνω ενέργεια δεν αποτέλεσε μονάχα μια άμεση απειλή για τους καταναλωτές, τους πολίτες δηλαδή του ελληνικού κράτους, αλλά ήταν και ένα σημαντικό οικονομικό πλήγμα για τις εταιρείες αυτές και κατά συνέπεια και για την υπόλοιπη αγορά, ειδικά εφόσον η ενέργεια πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα των εορτών των Χριστουγέννων⁶.

Μία ακόμη περίπτωση αποτελεί αυτή της δράσης των Ερυθρών Ταξιαρχιών και της Μαφίας στην Ιταλία. Οι Ερυθρές Ταξιαρχίες ήταν μία τρομοκρατική οργάνωση η οποία ενορχήστρωσε δολοφονίες και απαγωγές, ιταλών αλλά και αλλοδαπών προσώπων, πολιτικών, δπλωματών, τραπεζιτών, βιομηχάνων και στρατιωτικών στην Ιταλία από το 1970 μέχρι και το 1988. Οι σημαντικότερες ενέργειες της οργάνωσης είναι η απαγωγή και δολοφονία του ιταλού πρώην Πρωθυπουργού Άλντο Μόρο το 1978 και η απαγωγή του Στρατηγού Τζέιμς Λι Ντόζιερ, ο οποίος υπηρετούσε ως αναπληρωτής επικεφαλής του προσωπικού για

⁶ Βλέπε δελτίο τύπου Ε.Φ.Ε.Τ. 2017.

την επιμελητεία και διοίκηση του NATO στη νότια Ευρώπη. Παρατηρούμε ότι η δράση της παραπάνω οργανώσεως είχε άμεση επίπτωση όχι μονάχα στην ασφάλεια του κράτους ως θεσμού και των πολιτών, αλλά και σε όλους σχεδόν τους εθνικούς τομείς του Ιταλικού Κράτους, αποτελώντας έτσι έναν παράγοντα αποδυνάμωσης για αυτό. Η Ιταλική Μαφία είναι επίσης ένα παράδειγμα οργανωμένου εγκλήματος το οποίο επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την ομαλή λειτουργία της ιταλικής οικονομίας. Πέρα από τον οικονομικό τομέα, κατά καιρούς σε διάφορα ιταλικά ΜΜΕ δημοσιεύονται επίσης υπαινιγμοί ότι η Μαφία συνδέεται ακόμη και με πρόσωπα της ιταλικής πολιτικής σκηνής.

2.3 Συμπέρασμα

Συμπερασματικά, παρατηρούμε ότι η διασφάλιση της εσωτερικής ασφάλειας δεν αποτελεί από μόνη της ένα αυτοδύναμο σκοπό Εθνικής Στρατηγικής, καθότι αποτελεί μέρος της γενικότερης προστασίας της ασφάλειας του κράτους. Όμως ταυτόχρονα είναι συνυφασμένη με την εξασφάλιση και της ασφάλειας των πολιτών, αλλά και της γενικότερης ευημερίας της κοινωνίας.

Επομένως, η εσωτερική ασφάλεια εντάσσεται στον σχεδιασμό της στρατηγικής εθνικής ασφάλειας, λόγω του τρόπου με τον οποίο εκείνη αφορά έναν μεγάλο αριθμό, εάν όχι όλα, από τα εθνικά συμφέροντα.

3. Στρατηγική Εθνικής Ασφάλειας

Το επόμενο στάδιο της διαδικασίας, μετά τον προσδιορισμό των Εθνικών Σκοπών και την εξαγωγή από αυτούς των Εθνικών Συμφερόντων και Στόχων, είναι ο σχεδιασμός του τρόπου με τον οποίο θα επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι. Το συγκεκριμένο στάδιο, στο κομμάτι που αυτό αφορά την εθνική ασφάλεια, αποτελεί τη διαδικασία σχεδίασης της Στρατηγικής Εθνικής Ασφάλειας. Η εσωτερική στρατηγική ασφαλείας συνήθως δεν αποτελεί ξεχωριστό σχεδιασμό και εντάσσεται στον γενικότερο σχεδιασμό της Στρατηγικής Εθνικής Ασφαλείας.

3.1 Σχεδίαση Στρατηγικής Εθνικής Ασφάλειας

Προκειμένου να γίνει σωστά ο σχεδιασμός, πρέπει να ακολουθηθεί ένας αριθμός σταδίων, χωρίς όμως αυτό να αποτελεί μια τυποποιημένη διαδικασία. Τα στάδια της σχεδίασης στη γενική τους μορφή, μετά τον καθορισμό και την ανάλυση των εθνικών σκοπών, συμφερόντων και στόχων, είναι τα εξής⁷:

- 1) Προσδιορισμός απειλών (Threats) και ευκαιριών (Opportunities).
- 2) Εξέταση των διαθέσιμων πόρων και του τρόπου με τον οποίο αυτοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν.
- 3) Σχεδίαση της βασικής Εθνικής Στρατηγικής Ασφαλείας.
- 4) Εκτίμηση Ρίσκου της σχεδιασθείσας στρατηγικής.
- 5) Διαμόρφωση τελικής Εθνικής Στρατηγικής Ασφαλείας.

Από τα παραπάνω στάδια, αυτά τα οποία είναι ίσως αδιαπραγμάτευτα ως προς τον βαθμό σχολαστικότητας κατά την υλοποίηση είναι η εξέταση των διαθέσιμων πόρων και η εκτίμηση του ρίσκου. Όσον αφορά τα διαθέσιμα μέσα, αναφορικά πάντοτε με την εσωτερική ασφάλεια, θα πρέπει να εξεταστεί εάν οι δυνάμεις οι οποίες είναι επιφορτισμένες με την διασφάλιση της εσωτερικής ασφάλειας είναι σε θέση να φέρουν σε πέρας την αποστολή τους. Εάν δεν είναι σε θέση, εξετάζεται η πιθανότητα συνδρομής από τις λοιπές δυνάμεις με γνώμονα πάντοτε το εάν κάτι τέτοιο είναι εφικτό, εάν είναι κοινωνικά αποδεκτό, εάν είναι νόμιμο καθώς επίσης και εάν η συνδρομή είναι η

⁷ Βλέπε Μαυρόπουλο Π. (2012), «Εισαγωγή στη Θεωρία του Πολέμου και της Στρατηγικής», σελ. 281 – 282.

κατάλληλη, εάν δηλαδή θα είναι σε θέση να επιτύχει τους σκοπούς της. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις, και κατά την κρίση της ηγεσίας, υιοθετείται η συνδρομή των υπολοίπων δυνάμεων. Σημαντικό ρόλο στον υπολογισμό των δυνάμεων παίζει και ο παράγοντας των διεθνών συμφωνιών στις οποίες συμμετέχει το κράτος⁸.

Σχετικά με την εκτίμηση του ρίσκου, αυτό αποτελεί ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της διαδικασίας, καθότι δείχνει έως ένα βαθμό και την πιθανότητα επιτυχίας της στρατηγικής. Στην περίπτωση όπου οι Ένοπλες Δυνάμεις κληθούν να συνδράμουν για την εξασφάλιση της εσωτερικής ασφάλειας, θα πρέπει να εξασφαλιστεί ότι οι πόροι που θα διατεθούν δεν θα θέσουν σε κίνδυνο την γενικότερη κρατική ασφάλεια. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη το νομικό πλαίσιο, εάν υπάρχει περίπτωση παρεκτροπής της κατάστασης και ποιο μπορεί να είναι, εάν υπάρχει, το γενικότερο κοινωνικό, πολιτικό και ηθικό κόστος της εφαρμογής μιας τέτοιας πολιτικής. Τέλος, κατά την εκτίμηση του ρίσκου θα πρέπει να προβλέπεται και η εφαρμογή εναλλακτικής πολιτικής εάν ο αρχικός σχεδιασμός αποτύχει.

Υπάρχουν διάφοροι παράγοντες οι οποίοι θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά το σχεδιασμό της στρατηγικής ασφαλείας. Οι σημαντικότεροι από αυτούς έχουν να κάνουν με το εξωτερικό περιβάλλον της χώρας και συγκεκριμένα με τους Διεθνείς Δρώντες, τα συμφέροντά τους και τις σχέσεις αυτών με το συγκεκριμένο κράτος.

Σχεδιάγραμμα: Παράγοντες εξωτερικού περιβάλλοντος.

⁸Παράδειγμα σε αυτό αποτελεί η συνεργασία μεταξύ Ινδίας και Μπουτάν για την αντιμετώπιση αποσχιστικών στοιχείων της επαρχίας Ασσάμ της Ινδίας οι οποίες δρούσαν μέσα από την επικράτεια του Μπουτάν με την διεξαγωγή της στρατιωτικής επιχείρησης «All Clear» τον Δεκέμβριου του 2003 με Ιανουάριο 2004.

3.2 Παραδείγματα Στρατηγικών Ασφαλείας

Προκειμένου να γίνει καλύτερα κατανοητή η ένταξη της εσωτερικής ασφάλειας στο σχεδιασμό της Στρατηγικής Εθνικής Ασφάλειας θα παρατεθούν ορισμένα παραδείγματα χωρών και η αναφορά που γίνεται στην εσωτερική ασφάλεια στον σχεδιασμό της εθνικής τους ασφαλείας. Οι χώρες επιλέχθηκαν με το σκεπτικό του ότι ανήκουν στον δυτικό κόσμο και ότι έχουν αντιμετωπίσει στο παρελθόν εσωτερικές απειλές. Επίσης, γίνεται αναφορά και στον σχεδιασμό ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να προσδιοριστούν οι διαφορές της στρατηγικής της ως ένωσης χωρών.

3.2.1 Η.Π.Α.

Στην περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών, ο Πρόεδρος των Η.Π.Α. είναι υποχρεωμένος βάσει του Νόμου Goldwater – Nichols της 4ης Οκτωβρίου 1986 να καταθέτει στο Κογκρέσο το αργότερο 150 μέρες μετά την ανάληψη της προεδρίας και για κάθε χρόνο τον οποίο διατηρείται πρόεδρος μια Αναφορά Εθνικής Στρατηγικής Ασφαλείας.

Η αναφορά αυτή υποχρεούται βάσει του παραπάνω νόμου να περιλαμβάνει μεταξύ άλλων την Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας των Η.Π.Α., τα συμφέροντα τους σκοπούς και τους στόχους που επηρεάζουν την εκπλήρωση της Στρατηγικής. Επίσης θα αναφέρει τις προτεινόμενες χρήσεις των πολιτικών, οικονομικών στρατιωτικών και λοιπών συντελεστών ισχύος του κράτους τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Τέλος, ο νόμος προβλέπει ότι η Αναφορά Εθνικής Στρατηγικής Ασφαλείας θα εκδίδεται τόσο σε διαβαθμισμένη, όσο και αδιαβάθμητη μορφή. Επομένως, το πιθανότερο είναι πως η διαθέσιμη στο κοινό μορφή της Στρατηγικής είναι μία λιγότερο λεπτομερής μορφή της Στρατηγικής που έχουν στη διάθεσή τους τα στελέχη της Αμερικανικής Κυβερνήσεως και των Ενόπλων Δυνάμεων.

Πέρα από αυτό το κείμενο, εκδίδονται και δύο ακόμη κείμενα συμπληρωματικά ως προς αυτό, η Εθνική Στρατηγική Άμυνας από τον Γραμματέα Άμυνας και η Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική από τον αντίστοιχο Αρχηγό του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Αμύνης των Η.Π.Α.⁹. Τα κείμενα αυτά αποτυπώνουν τον τρόπο με τον οποίο το Υπουργείο

⁹ Chairman of the Joint Chiefs of Staff.

Εθνικής Αμύνης¹⁰ και ο στρατός θα συμβάλουν στην πραγματοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής Ασφαλείας.

Η πρώτη Αναφορά Εθνικής Στρατηγικής Ασφαλείας εκδόθηκε από την κυβέρνηση του Ronald Reagan¹¹ το 1987, ενώ η τελευταία από την κυβέρνηση του Donald Trump το 2017. Υπάρχουν χρονιές κατά τις οποίες η εκάστοτε προεδρία δεν δημοσιεύει κάποια καινούργια Στρατηγική, παρά το τι προβλέπει ο νόμος. Παράδειγμα αποτελούν οι Προεδρίες του George W. Bush όπου από το 2002 μέχρι και το 2008 εκδόθηκαν μόνο 2 αναφορές σε ένα διάστημα 7 χρόνων.

Περιεχόμενο Στρατηγικής 2017

Η Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας του 2017 όσον αφορά τον τομέα των εσωτερικών απειλών, ξεχωρίζει κυρίως την τρομοκρατία και το οργανωμένο έγκλημα. Θα πρέπει να τονιστεί όμως πως δεν ξεχωρίζει τις απειλές ως εσωτερικές και εξωτερικές, καθότι μονάχα η εκδήλωσή τους είναι αυτή η οποία έχει επιπτώσεις εντός των συνόρων της αμερικανικής επικράτειας¹². Τα αίτια των απειλών αυτών όπως προκύπτει και από το κείμενο προέρχονται από άλλες χώρες, ιδίως δε στην περίπτωση της τρομοκρατίας.

Τρομοκρατία

Όσον αφορά την τρομοκρατία, γίνεται αναφορά στο γεγονός ότι οι Η.Π.Α. θα στοχεύσουν την τρομοκρατία στην αρχική της αιτία, κοινώς στις ρίζες της, προτού αυτή μπορέσει να εκδηλωθεί με επιθέσεις εντός αμερικανικού εδάφους. Αυτή είναι μία στρατηγική την οποία η Αμερική ακολουθεί γενικότερα, με επεμβάσεις για την αντιμετώπιση τρομοκρατικών οργανώσεων στη Μέση Ανατολή¹³. Ένα ακόμη παράδειγμα στο οποίο μπορεί να εντοπιστεί αυτή η στρατηγική είναι η επιχείρηση εξουδετέρωσης του Οσάμα Μπιν Λάντεν από ομάδα ειδικών επιχειρήσεων του Αμερικανικού Ναυτικού¹⁴ με κωδικό όνομα «*Επιχείρηση Τρίαινα του Ποσειδώνος*». Η συγκεκριμένη επιχείρηση

¹⁰ Department of Defense.

¹¹ Υπηρέτησε ως 40ος Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών από τον Ιανουάριο του 1981 μέχρι τον Ιανουάριο του 1989.

¹² Για παράδειγμα, το «Οργανωμένο Έγκλημα» αναφέρεται ως «Διασυνοριακό Έγκλημα»

¹³ Όπως έχει ήδη γίνει με επιχειρήσεις κατά της Αλ-Κάιντα από το 2001 και κατά του ISIL από το 2014.

¹⁴ United States Navy SEALs Team.

πραγματοποιήθηκε στην πόλη Αμποταμπάντ, η οποία βρίσκεται εντός της Πακιστανικής επικράτειας. Σύμφωνα με την Στρατηγική, οι Ένοπλες Δυνάμεις των ΗΠΑ θα αναλάβουν δράση απευθείας εναντίων των τρομοκρατικών δικτύων και θα καταδιώξουν τους τρομοκράτες οι οποίοι απειλούν το κράτος και τους κατοίκους ανεξαρτήτως του που βρίσκονται. Το συγκεκριμένο μέτρο είναι αυτό το οποίο δικαιολογεί και την επέμβαση στο έδαφος άλλων χωρών με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Η Στρατηγική προβλέπει να δοθούν στα αρμόδια όργανα, όπως αυτά της επιβολής του νόμου, όλα τα εργαλεία, οι εξουσίες και οι πόροι για να σταματήσουν την εκδήλωση τρομοκρατικών επιθέσεων. Σκοπός είναι η καταστροφή περιοχών οι οποίες θεωρούνται καταφύγια τρομοκρατών και στις οποίες αυτοί καταφεύγουν είτε προκειμένου να κρυφτούν, είτε προτού εκδηλώσουν τις απειλές τους.

Αναφορά γίνεται επίσης και στις βιολογικές απειλές¹⁵, θέτοντας ως στόχους την πρόληψη, καταπολέμηση και άμεση ανταπόκριση, περιορισμό και διαμοιρασμό της θεραπείας σε περίπτωση εκδήλωσης τέτοιων απειλών.

Σύμφωνα με το κείμενο, οι παράνομες μεταναστευτικές ροές αποτελούν απειλή για την εθνική ασφάλεια της Αμερικής. Στο κομμάτι της τρομοκρατίας αυτό αποδίδεται στο γεγονός ότι μέσα στο σύνολο των ανθρώπων που μεταναστεύουν μπορεί να υπάρχουν και ορισμένα ακραία τρομοκρατικά στοιχεία. Το κείμενο προβλέπει τον έλεγχο των μεταναστών, τόσο νομίμων όσο και παρανόμων, προκειμένου να εντοπιστούν αυτοί οι οποίοι αποτελούν απειλή για την εθνική ασφάλεια. Το παραπάνω βασίζεται στα περιστατικά που έχουν καταγραφεί, με μετανάστες οι οποίοι στην πραγματικότητα ήταν μέλη τρομοκρατικών οργανώσεων¹⁶. Παράδειγμα ανάληψης στρατιωτικής δράσεως για την καταπολέμηση των μεταναστευτικών ροών αποτελεί η απόφαση του Προέδρου Τραμπ να κινητοποιήσει στρατιωτική δύναμη η οποία αποτελείται κυρίως από δυνάμεις πεζικού και ελικοπτέρων. Οι στρατιωτικές δυνάμεις έχουν ως στόχο κυρίως να συνδράμουν στην δράση του τμήματος Προστασίας Τελωνείων και Συνόρων, με την ενίσχυση της φύλαξης, της άμυνας και της επιτήρησης των συνόρων, χωρίς όμως να λαμβάνουν άμεση στρατιωτική δράση, όπως να

¹⁵ Ιδιαίτερη μνεία γίνεται στις επιθέσεις με άνθρακα του 2001 ως παράδειγμα βιοτρομοκρατίας.

¹⁶ Βλέπε δημοσίευμα Center for Immigration Studies (2001).

προβαίνουν σε συλλήψεις¹⁷. Κάτι τέτοιο απαγορεύεται από τον Ομοσπονδιακό Αμερικανικό Κώδικα, ο οποίος αναφέρει πως δυνάμεις του Στρατού Ξηράς και της Πολεμικής Αεροπορίας απαγορεύεται να δράσουν για την τήρηση εσωτερικών νόμων. Αξίζει να σημειωθεί πως στο άρθρο δεν γίνεται αναφορά στους άλλους δύο κλάδους των Αμερικανικών Ε.Δ., τις Δυνάμεις Καταδρομών και του Πολεμικού Ναυτικού¹⁸.

Σημαντικότερες γραμμές δράσεως, ακόμη και πέρα από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις, θεωρούνται η διακοπή της οικονομικής και υλικής υποστήριξης των τρομοκρατικών οργανώσεων, καθώς και το να τους αποτρέψουν από το να στρατολογήσουν νέο προσωπικό¹⁹.

Κυρίως στο τομέα της στρατολόγησης προσωπικού, σκοπός είναι να χτυπηθεί η ιδεολογία των τρομοκρατικών οργανώσεων και να καταρριφθούν ψευδείς ειδήσεις και αντιφάσεις, προκειμένου αυτή να υπονομευθεί στο σύνολό της. Συγκεκριμένα, η Στρατηγική προβλέπει την αποτροπή των τρομοκρατικών ιδεολογιών να βρουν πάτημα στην αμερικανική κοινωνία και την εκρίζωση των όποιων στοιχείων τους εμφανίζονται. Τα αρμόδια όργανα θα εμπλακούν μαζί με τους δημόσιους φορείς και τους τοπικά υπεύθυνους προκειμένου να υπάρξει παρακολούθηση και να γνωστοποιούνται πληροφορίες σχετικά με την ριζοσπαστικοποίηση στις κοινωνίες τους.

Στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, η Στρατηγική προβλέπει την χρησιμοποίηση της διπλωματικής επιρροής των Η.Π.Α. για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Σκοπός είναι να στερήσει πηγές εσόδων από τους τρομοκράτες και να περιορίσει την ικανότητά τους να κινούν χρηματικά κεφάλαια τα οποία στη συνέχεια θα χρησιμοποιήσουν για να χρηματοδοτήσουν τις τρομοκρατικές ενέργειες και δράσεις τους.

Μία ακόμη σημαντική διάσταση της Στρατηγικής είναι ο περιορισμός των ψηφιακών δικτύων της τρομοκρατίας. Το παραπάνω προβλέπεται να γίνει σε συνεργασία με άτομα και εταιρίες μέσω μαζικής ενημέρωσης και ίντερνετ του ιδιωτικού τομέα προκειμένου να

¹⁷ Βλέπε δημοσίευμα VOX (2018).

¹⁸ Βλέπε Άρθρο 1385, Κεφάλαιο 67, Μέρος Πρώτο, Τίτλου 18 του Αμερικανικού Ομοσπονδιακού Κώδικα (U.S. Code).

¹⁹ Βλέπε δημοσίευμα "France 24" (2014).

αποτρέψουν τρομοκράτες από το να χρησιμοποιούν πλατφόρμες που παρέχουν ανωνυμότητα και να προάγουν αντιεξτρεμιστικά μηνύματα.

Οι Η.Π.Α. θεωρούν ότι εφόσον οι διάφορες διαδικτυακές πλατφόρμες χρησιμοποιούνται για την μετάδοση μηνυμάτων και ως μέσα οργανώσεως τρομοκρατικών ομάδων, οι διαχειριστές τους φέρουν την ευθύνη να παρέχουν οποιαδήποτε βοήθεια στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Ένα παράδειγμα αυτής της συνεργασίας, παρότι όχι επίσημης, θα μπορούσε να υποτεθεί ότι αποτελεί η διαγραφή 1,9 εκατομμυρίων στοιχείων υλικού από το Facebook τα οποία σχετίζονταν με την Αλ-Κάιντα και το ISIS τους πρώτους μήνες του 2018²⁰.

Στην όλη προσπάθεια κατά της τρομοκρατίας, σε κάθε επίπεδο αυτής, σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οι σύμμαχοι των Η.Π.Α. οι οποίοι δέχονται τρομοκρατικές επιθέσεις. Τους θεωρεί υπεύθυνους λόγω αυτού του γεγονότος να συνδράμουν στην προσπάθεια για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Οργανωμένο Διασυνοριακό Έγκλημα

Η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος εστιάζει κυρίως στη καταπολέμηση της διακίνησης ναρκωτικών. Συγκεκριμένα, η Στρατηγική αναφέρει τη χρήση των δομών δημόσιας υγείας για την καταπολέμηση της χρήσης και της εξάρτησης από αυτά, με τη πραγματοποίηση προγραμμάτων απεξάρτησης και αποκατάστασης.

Στον επιχειρησιακό τομέα, οι αρμόδιες υπηρεσίες σε συνεργασία με τις υπηρεσίες άλλων χωρών έχουν ως στόχο να χτυπήσουν την ηγεσία αυτών των εγκληματικών ομάδων και τα δίκτυα υποδομών και ατόμων που τους υποστηρίζουν. Η συνεργασία για την διεξαγωγή των συγκεκριμένων επιχειρήσεων εστιάζεται κυρίως στο δυτικό ημισφαίριο.

Όσον αφορά το διαδικτυακό έγκλημα, θα χρησιμοποιήσουν εκλεπτυσμένα εργαλεία για να εντοπίζουν και να παρεμποδίζουν τη δράση των εγκληματιών σε τομείς όπως οι παράνομες διαδικτυακές αγορές, οι παράνομες συναλλαγές με τη χρήση κρυπτοσυναλλάγματος και άλλους τομείς όπου μπορεί να εδράζονται παράνομες δραστηριότητες. Τέλος, οι ΗΠΑ θα αποδώσουν ευθύνες, πιθανώς με τη μορφή κυρώσεων, σε άλλες χώρες οι οποίες φέρονται να υποθάλπουν άτομα τα οποία σχετίζονται με εγκληματικές δραστηριότητες.

²⁰ Βλέπε δημοσίευμα “Independent” (2018).

3.2.2. Γαλλία

Το πρώτο έγγραφο το οποίο αφορά την Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας της Γαλλίας εκδόθηκε το 1972 από την Προεδρία του Ζωρζ Πομπιντού. Η έκδοσή του δεν επιβάλλεται από επιταγή νόμου, αλλά είναι στην ευχέρεια του εκάστοτε Προέδρου να ζητήσει την έκδοσή του από μία επιτροπή εμπειρογνομόνων. Γι αυτό τον λόγο δεν υπάρχει άμεση συνέχεια στα εκδοθέντα κείμενα, με τα επόμενα να είναι το 1994, το 2008 και το τελευταίο το 2013²¹ με διαφορά 22 (1972-1994), 14 (1994-2008) και 5 (2008-2013) χρόνια. Το έγγραφο ονομάζεται «Η Λευκή Βίβλος για την άμυνα και την εθνική ασφάλεια»²².

Η ισχύουσα Λευκή Βίβλος του 2013 εκδόθηκε, όπως και η προηγούμενη, με την προοπτική της πενταετίας. Επομένως, εφόσον η πενταετία ολοκληρώνεται το 2018, είναι πιθανόν το επόμενο χρονικό διάστημα να ζητηθεί η αναθεώρησή της και να υπάρξει έκδοση μιας καινούργιας Λευκής Βίβλου. Από το αρχικό έγγραφο του 1972 το οποίο επικεντρωνόταν κυρίως στην άμυνα της Γαλλίας από άλλα κράτη, η Βίβλος έχει εξελιχθεί και πλέον περικλείει όλους τους παράγοντες οι οποίοι αποτελούν απειλή για την Γαλλία, όπως οι κυβερνοαπειλές, η τρομοκρατία και το εμπόριο ναρκωτικών.

Περιεχόμενο Στρατηγικής 2013

Η Λευκή Βίβλος του 2013 κάνει αρχικά μία γενική ανασκόπηση του παγκόσμιου συστήματος και της θέσης της Γαλλίας εντός αυτού. Στη συνέχεια, αναφέρονται οι στρατηγικές προτεραιότητες της χώρας και η εμπλοκή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και το Βορειοατλαντικό Σύμφωνο, τονίζοντας την ανάγκη συνεχούς συνεργασίας στα πλαίσια των δύο αυτών διεθνών οργανισμών ως απαραίτητο στοιχείο για την εξασφάλιση της ασφάλειας της χώρας.

Για την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής Ασφαλείας η Λευκή Βίβλος κάνει αρχικά αναφορά σε γενικά πλαίσια πολιτικών τα οποία πρέπει να ακολουθηθούν και στην συνέχεια αναφέρεται σε κάθε μία απειλή ξεχωριστά. Αξίζει να αναφερθεί ότι η εσωτερική ασφάλεια τονίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό και θεωρείται αλληλένδετη με την εξωτερική. Η γενική πολιτική στρατηγικής περιλαμβάνει τα σημεία των

²¹ Από τις Προεδρίες των Φρανσουά Μιτεράν, Νικολά Σαρκοζί και Φρανσουά Ολλάντ αντίστοιχα.

²² Γαλλική ονομασία: “*Livre blanc sur la défense et la sécurité nationale*”.

πληροφοριών, της αποτροπής²³, της προστασίας, της πρόληψης και της επέμβασης.

Πληροφορίες

Σε επίπεδο πληροφοριών, αναφέρεται η συνεργασία μεταξύ των πληροφοριακών δικτύων της χώρας τόσο μεταξύ τους, όσο και με δίκτυα άλλων χωρών και διεθνών οργανισμών. Λόγω της εξέλιξης των απειλών, προβλέπεται να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα στη συλλογή πληροφοριών για το εσωτερικό της χώρας, ενισχύοντας τον ρόλο της DGSI²⁴ και δίνοντας προτεραιότητα σε ορισμένες αποστολές της, ειδικά όταν αφορούν περιπτώσεις τρομοκρατίας. Σε επίπεδο εξοπλισμού προβλέπεται η χρήση drone τύπου MALE²⁵ τα οποία και θα παρέχουν πληροφορίες στις αρμόδιες υπηρεσίες σε περιπτώσεις κρίσεων.

Μέσω ανοιχτών πηγών, όπως για παράδειγμα του διαδικτύου, θα αναζητούνται πληροφορίες τόσο κατά τον στρατηγικό σχεδιασμό, όσο και κατά την εξέλιξη κρίσεων. Προκειμένου για την αναζήτηση πληροφοριών από ανοικτές πηγές, απαιτείται η ανάπτυξη ειδικών εργαλείων για την συλλογή και ανάλυσή τους. Ακόμη, θα επιδιώκεται η συνεργασία με μη κρατικούς δρώντες, όπου αυτό είναι απαραίτητο, όπως πανεπιστήμια και φορείς έρευνας προκειμένου να συνδράμουν στην προσπάθεια της κυβέρνησης για τη διατήρηση της εθνικής ασφάλειας.

Προστασία

Σκοπός της Στρατηγικής είναι να διασφαλιστεί η εδαφική ακεραιότητα, η προστασία των πολιτών από οποιαδήποτε μορφή απειλής και η διατήρηση της λειτουργίας των κύριων υποδομών του γαλλικού κράτους σε περίπτωση επιθέσεως. Η ασφάλεια δεν αφορά μόνο την ηπειρωτική Γαλλία αλλά και της υπεράκτιες περιοχές που βρίσκονται υπό γαλλική κυριαρχία. Εδώ φαίνεται η μέριμνα της

²³ Με τον όρο «αποτροπή» η Λευκή Βίβλος αναφέρεται σχεδόν αποκλειστικά στην έννοια της πυρηνικής αποτροπής, επομένως δεν θα γίνει ανάλυση της συγκεκριμένης πολιτικής.

²⁴ Η DGSI (Direction Générale de la Sécurité intérieure) είναι γαλλική κρατική υπηρεσία πληροφοριών η οποία σχετίζεται με ζητήματα εσωτερικής ασφάλειας, παλαιότερα γνωστή ως DCRI (Direction Centrale du Renseignement Intérieur). Ιδρύθηκε το 2008 από την συγχώνευση δύο άλλων υπηρεσιών και μετονομάστηκε το 2014.

²⁵ Medium Altitude - Long Endurance : Μεσαίου Υψόμετρου – Μεγάλης Διάρκειας Πτήσης

στρατηγικής ασφαλείας προκειμένου να μην αποσχιστούν αυτά τα κομμάτια από τον γαλλικό κορμό²⁶.

Για την επίτευξη της προστασίας, οι Ε.Δ. είναι δυνατόν σε περιπτώσεις κρίσεων και κατόπιν αιτήματος από τις πολιτικές αρχές να παρέχουν, πέραν των κυρίων καθηκόντων τους, βοήθεια στον σχεδιασμό και τη διοίκηση των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη δυνάμεων οι οποίες είναι κατάλληλες για την αντιμετώπιση των καταστάσεων. Μπορούν επίσης να εμπλακούν στα πλαίσια ορισμένων προληπτικών επιχειρήσεων για την καταπολέμηση βιολογικών απειλών και να συμμετάσχουν στην εφαρμογή του σχεδίου Vigipirate²⁷. Το σχέδιο τροποποιήθηκε το 2014 και ξανά το 2015. Τελευταία φορά χρησιμοποιήθηκε τον Νοέμβριο του 2017 και η εφαρμογή του έληξε με την ψήφιση ειδικού νόμου ο οποίος δίνει εξαιρετικές ελευθερίες στις αστυνομικές δυνάμεις για την καταπολέμηση τρομοκρατικών απειλών²⁸. Αυτό σε καμία περίπτωση δεν σημαίνει ότι το σχέδιο έχει καταργηθεί.

Βάσει των ανωτέρω, η στενή συνεργασία μεταξύ του πολιτικού και του στρατιωτικού τομέα θεωρείται απαραίτητη στον σχεδιασμό της αντίδρασης σε περιπτώσεις κρίσεων. Μία αποδοτική και συντονισμένη αντίδραση πρέπει να έχει σχεδιαστεί εκ των προτέρων. Στην καλή συνεργασία θα συμβάλει η κοινή εκπαίδευση των Ενόπλων Δυνάμεων με τα Σώματα Ασφαλείας και τη διεξαγωγή ασκήσεων σε συνεργασία με τους πολιτικούς φορείς.

Πρόληψη

Η πρόληψη αφορά τόσο στις απειλές στα εδάφη της Γαλλίας όσο και δράσεις σε περιοχές εκτός των συνόρων της²⁹.

²⁶ Η τελευταία περιοχή η οποία αποσχίστηκε από τη Γαλλία είναι η Δημοκρατία του Βανουάτου το 1980, η οποία αποτελείται από συμπλέγματα νησιών στον Νότιο Ειρηνικό.

²⁷ Το αντιτρομοκρατικό σχέδιο “Vigipirate” εφαρμόστηκε για πρώτη φορά στις 2 Ιανουαρίου 1991 και έκτοτε έχει χρησιμοποιηθεί σε διάφορες περιπτώσεις. Περιλαμβάνει ένα σύνολο καταστάσεων ετοιμότητας στις οποίες συμμετέχουν και οι Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας. Η μεγαλύτερη περίοδος εφαρμογής του σχεδίου ήταν δύο χρόνια, από τις επιθέσεις του Παρισιού τον Νοέμβριο του 2015 μέχρι και τον Νοέμβριο του 2017.

²⁸ Βλέπε Hartmann C. (2017), “Two years after the Paris attacks, France ends state of emergency” – Reuters.

²⁹ Παράδειγμα αποτελεί η επιχείρηση “Opération Chammal” της Γαλλίας εναντίων του Ισλαμικού Κράτους.

Επέμβαση

Οι γαλλικές ένοπλες δυνάμεις πρέπει να είναι σε θέση να επέμβουν σε τριών ειδών επιχειρήσεις, αναλόγως με το ποιος έχει το πρόσταγμα των επιχειρήσεων:

- Επιχειρήσεις υπό γαλλική διοίκηση χωρίς τη συμμετοχή άλλων κρατών ή οργανισμών, όπως εκκένωση γάλλων και ευρωπαϊών πολιτών, αντιτρομοκρατικές επιχειρήσεις ή αντίδραση σε τρομοκρατικά χτυπήματα.
- Επιχειρήσεις στα πλαίσια κάποιας συμμαχίας, όπως η ΕΕ και το ΝΑΤΟ, όπου η Γαλλία έχει ηγετικό ρόλο στην εκτέλεση της αποστολής.
- Επιχειρήσεις στα πλαίσια κάποιας συμμαχίας όπου η Γαλλία θα συμμετέχει μεν με δυνάμεις, όμως το γενικό πρόσταγμα θα το έχει κάποιο συμμαχικό έθνος, όπως οι Η.Π.Α.

Συγκεκριμένες απειλές

Στη συνέχεια, η Λευκή Βίβλος αναφέρεται σε συγκεκριμένες απειλές και τον τρόπο με τον οποίο εξειδικεύεται η παραπάνω γενική πολιτική (πληροφορίες – αποτροπή – προστασία – πρόληψη – επέμβαση) στην αντιμετώπισή τους.

Τρομοκρατία

Η τρομοκρατία αναφέρεται ως μία κύρια και εμμένουσα απειλή, η οποία απαιτεί την διατήρηση υψηλού βαθμού επαγρύπνησης από τις κρατικές αρχές. Οι βασικοί στόχοι της καταπολέμησής της είναι οι εξής:

- Η αποτροπή εκδήλωσης απειλών με τον εντοπισμό και εξουδετέρωση τρομοκρατικών στοιχείων, την προστασία των εθνικών συνόρων και την ανάπτυξη κρατικών στρατηγικών για την αντιμετώπιση του ριζοσπαστισμού.
- Η προστασία των ευάλωτων περιοχών και δικτύων μεταφοράς, των σημαντικών κρατικών υποδομών και των ευαίσθητων πληροφοριακών συστημάτων.

Σημαντικό στοιχείο για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας είναι η προσαρμογή στον τρόπο με τον οποίο εξελίσσονται οι απειλές, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της διατήρησης τεχνολογικής υπεροχής στους τομείς του εντοπισμού εκρηκτικών, των τηλεπικοινωνιών, της παρακολούθησης, της προστασίας των πληροφοριακών συστημάτων, της χρήσης της βιομετρικής και της προστασία κατά ραδιοβιοχημικών απειλών.

Σημαντική για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας είναι και η εφαρμογή του σχεδίου Vigipirate, το οποίο επιτρέπει την κινητοποίηση των διαφόρων Υπουργείων, τοπικών και περιφερειακών αρχών και την καλύτερη διαχείριση των απαραίτητων υποδομών. Το σχέδιο προβλέπεται να εκσυγχρονιστεί προκειμένου να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητά του³⁰.

Τελευταίο σημείο για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας αποτελεί η συνεργασία στον τομέα των πληροφοριών με άλλες χώρες. Η συγκεκριμένη δράση θα επιτρέπει να υπάρχει καλύτερη συνέχεια στην συνεργασία για τον συσχετισμό μεταξύ εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας.

Εγγύηση της λειτουργικής συνέχειας των ζωτικών λειτουργιών

Η εγγύηση της λειτουργικής συνέχειας των ζωτικών λειτουργιών του κράτους αποτελεί ξεχωριστή κατηγορία, η οποία όμως σχετίζεται με αυτή της τρομοκρατίας. Επιτυγχάνεται με μέτρα όπως η ευαισθητοποίηση των δρώντων τόσο του κρατικού όσο και του ιδιωτικού τομέα. Επίσης, προβλέπεται η εκπαίδευση των πολιτών σε θέματα τρομοκρατίας.

Οργανωμένο έγκλημα

Το οργανωμένο έγκλημα δεν αντιμετωπίζεται ως μία ενιαία κατηγορία στη Λευκή Βίβλο. Τα κομμάτια του εγκλήματος στα οποία γίνεται αναφορά είναι τα εξής:

³⁰ Βλέπε υποσημείωση στην πολιτική «Προστασίας» για τον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκε η εφαρμογή του σχεδίου.

Λαθρεμπόριο όπλων³¹

Προβλέπεται να γίνει προσπάθεια για συνεργασία με άλλες ευρωπαϊκές χώρες και ειδικά με εκείνες οι οποίες αντιμετωπίζουν το ίδιο πρόβλημα, όμως δεν είναι σε θέση να το καταπολεμήσουν αποτελεσματικά. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί και η ορθή εφαρμογή της Arms Trade Treaty³². Προβλέπεται επίσης η ενίσχυση των ήδη ισχυουσών διαδικασιών ειδικά σε επίπεδο υπουργείων.

Εμπόριο ναρκωτικών και λευκής σαρκός.

Όσον αφορά το εμπόριο ναρκωτικών και λευκής σαρκός, υπάρχει πρόβλεψη για στενότερη συνεργασία μεταξύ του διοικητικού (συμπεριλαμβανομένου και του τομέα πληροφοριών) και του δικαστικού τομέα. Επίσης, προβλέπεται η ενίσχυση του ρόλου της FRONTEX.

Ειδικά όσον αφορά την περίπτωση ναρκωτικών τα οποία έρχονται διά θαλάσσης, η Γαλλία σκοπεύει να προωθήσει το ενδεχόμενο της καταστροφής τους όσο αυτά βρίσκονται ακόμη σε διεθνή ύδατα. Προκειμένου να επιτευχθεί η συγκεκριμένη δράση, θα γίνει προσπάθεια για τη σύναψη συμφωνιών με τις χώρες υπό τη σημαία των οποίων πλέουν τα συγκεκριμένα πλοία. Στις συμφωνίες αυτές θα καθορίζεται η διαφορετική αντιμετώπιση των πλοίων και των πληρωμάτων σε σχέση με τα ναρκωτικά. Πάνω στην συγκεκριμένη δράση, θα αναζητηθεί και η συνεργασία με τις δικαστικές αρχές γειτονικών κρατών καθώς επίσης και ο αυστηρότερος έλεγχος των σκαφών, ειδικά των ταχύπλων.

3.2.3 Ισπανία

Η κωδικοποίηση της ισπανικής Στρατηγικής Ασφαλείας σε ένα ενιαίο κείμενο εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1992 με την έκδοση της «Εθνικής Οδηγίας για την Άμυνα³³» από την κυβέρνηση του Πρωθυπουργού Φελίπε Γκονθάλεθ. Το συγκεκριμένο θεσμικό κείμενο στην αρχική του μορφή αφορούσε κυρίως τον καθορισμό της

³¹ Ειδικά για ελαφρύ οπλισμό και συναφή πυρομαχικά.

³² Η Arms Trade Treaty είναι συνθήκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αφορά την ρύθμιση ζητημάτων της αμυντικής βιομηχανίας και συγκεκριμένα του εμπορίου συμβατικών όπλων και της καταπολέμησης του λαθρεμπορίου αυτών. Τέθηκε σε εφαρμογή την 24η Δεκεμβρίου 2014. Η ψήφιση της Συνθήκης βασίστηκε στο έγγραφο A/RES/61/89 των Ηνωμένων Εθνών.

³³ National Defense Directive.

στρατιωτικής πολιτικής της χώρας. Το κείμενο αναθεωρείται ανά τετραετία και συνεχίζει να εκδίδεται, με την τελευταία έκδοση να είναι το 2012.

Η Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας εκδίδεται για πρώτη φορά το 2011 και έκτοτε έχει αναθεωρηθεί δύο φορές, το 2013 και, στην ισχύουσα μορφή της, το 2017 από τις κυβερνήσεις του Πρωθυπουργού Μαριάνο Ραχόι. Η εκπόνηση της στρατηγικής πραγματοποιήθηκε με τη συνεργασία των διαφόρων Υπουργείων καθώς και μιας συμβουλευτικής επιτροπής 50 και πλέον εμπειρογνομόνων. Η έκδοση πραγματοποιήθηκε από την αντίστοιχη Υπηρεσία Εθνικής Ασφαλείας της Ισπανίας (Departamento de Seguridad Nacional). Σύμφωνα με τον νόμο 36/2015 της 28ης Σεπτεμβρίου 2015, η Στρατηγική πρέπει να αναθεωρείται ανά πενταετία ή «[...] κατόπιν σημαντικών αλλαγών του στρατηγικού περιβάλλοντος³⁴». Κατόπιν της σύνταξής της τίθεται προς έγκριση από το υπουργικό συμβούλιο.

Περιεχόμενο Στρατηγικής 2017

Η Εθνική Στρατηγική Ασφαλείας του 2017 αποτελείται συνολικά από 6 κεφάλαια. Αρχικά γίνεται αναφορά στην ανάγκη της αναθεώρησης της στρατηγικής λόγω των διεθνών και εθνικών εξελίξεων. Στη συνέχεια, αναλύεται το προφίλ της Ισπανίας και τα στοιχεία εκείνα τα οποία παίζουν σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της εν λόγω στρατηγικής. Αυτά τα στοιχεία συμπεριλαμβάνουν τους τομείς της οικονομίας, της ενέργειας και της τεχνολογίας. Άλλα στοιχεία αποτελούν η απασχόληση, οι δημογραφικές τάσεις και οι αριθμοί των αλλοδαπών οι οποίοι κατοικούν στη χώρα. Στην περιγραφή του προφίλ της Ισπανίας τονίζονται επίσης οι αξίες της ελευθερίας, της δικαιοσύνης της ισότητας και του πολιτικού πλουραρισμού.

Έπειτα, αναφέρονται οι δυνάμεις οι οποίες καθορίζουν τις πράξεις των διεθνών δρώντων και οι διαστάσεις των σύγχρονων διεθνών σχέσεων. Ακολούθως, παραθέτονται τα παγκόσμια σημεία ενδιαφέροντος της Ισπανίας, δηλαδή οι περιοχές του κόσμου στις οποίες την ενδιαφέρει να προβάλλει την ισχύ της προκειμένου να ικανοποιήσει τα εθνικά της συμφέροντα. Οι περιοχές αυτές περιλαμβάνουν την Ευρώπη, τη Μέση ανατολή, τη Βόρεια και Υποσαχάρια Αφρική, την Βόρεια και Λατινική Αμερική και τέλος τις χώρες της Ασίας και του Ειρηνικού. Οι περιοχές αυτές αποτελούν πεδία

³⁴ Βλέπε Άρθρο 4 Παράγραφος 3 των εισαγωγικών διατάξεων του Νόμου.

ενδιαφέροντος για διαφορετικούς λόγους η κάθε μία, οι οποίοι περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την εδραίωση συμμαχιών (Βόρεια Αμερική), οικονομικών συμφωνιών (Λατινική Αμερική), και την πολιτική αστάθεια η οποία μπορεί να έχει επιπτώσεις στην εθνική ασφάλεια (Μέση Ανατολή). Στη συνέχεια γίνεται ανάλυση των διάφορων απειλών εθνικής ασφαλείας. Πρώτα περιγράφεται το προφίλ της απειλής και στη συνέχεια οι τρόποι με τους οποίους προβλέπεται η αντιμετώπισή της.

Τρομοκρατία

Όσον αφορά την τρομοκρατία, στην Στρατηγική προσδιορίζεται συγκεκριμένα ως η τρομοκρατία η οποία προέρχεται από ακραία ισλαμικά στοιχεία. Αναφέρεται πως οι τρομοκρατικές ομάδες χαρακτηρίζονται από την ικανότητα εξέλιξης και προσαρμογής σε οποιοσδήποτε αλλαγές και στρατηγικές εφαρμόζονται εναντίον τους. Ιδιαίτερα επικίνδυνα θεωρούνται τα άτομα τα οποία προέρχονται από το εξωτερικό και τα οποία έχουν λάβει εκπαίδευση στη χρήση όπλων και άλλων τρομοκρατικών μεθόδων σε άλλες χώρες. Η ριζοσπαστικοποίηση και ο εξτρεμισμός στην ισπανική κοινωνία θεωρείται σημαντικό φαινόμενο τα τελευταία χρόνια και η σημασία τους έγκειται στο γεγονός του ότι είναι το πρώτο στάδιο ένταξης νέων μελών σε τέτοιες οργανώσεις.

Οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν επίσης δώσει στους τρομοκράτες πρόσβαση σε περισσότερους πόρους, ενισχύοντας τις ικανότητές τους όσον αφορά τη χρηματοδότηση, στρατολόγηση, εκπαίδευση και την προώθηση της προπαγάνδας τους, η οποία γίνεται κυρίως μέσω των Μέσων Κοινωνικής Δικτύωσης. Σημαντική παράμετρος αποτελεί και η προστασία και η εξασφάλιση λειτουργίας κρίσιμων υποδομών από τρομοκρατικές επιθέσεις. Τέλος, οι προσπάθειες αντιμετώπισης σχεδιάζεται να γίνουν σε συνεργασία με άλλες συμμαχικές χώρες και ιδίως χώρες της Ε.Ε. .

Στην απειλή της τρομοκρατίας περιλαμβάνεται επίσης και η εγχώρια τρομοκρατία. Συγκεκριμένα, γίνεται αναφορά στην τρομοκρατική οργάνωση ETA³⁵. Η συγκεκριμένη οργάνωση αποτελεί ουσιαστικά την έκφραση του αποσχιστικού κινήματος των βάσκων και αποσκοπούσε στην ανεξαρτησία της Χώρας των Βάσκων μέσω του ένοπλου αγώνα. Η Στρατηγική Εθνικής Ασφαλείας του 2013 ανέφερε πως η ETA αποτελούσε ακόμη απειλή για την εθνική ασφάλεια, παρότι η

³⁵ Euskadi Ta Askatasuna (ισπ.) : «Βασκική Γή και Ελευθερία» (μτφ.)

οργάνωση είχε με ανακοίνωσή της γνωστοποιήσει την αναστολή της ένοπλης δράσης της στις 20 Οκτωβρίου 2011³⁶. Στην στρατηγική του 2017 αναφέρεται πως η ETA έχει πάψει πλέον να αποτελεί απειλή για την εθνική ασφάλεια.

Για την αντιμετώπιση:

Σχετικά με την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, αυτή χωρίζεται σε τέσσερα διακριτά στάδια: την αποτροπή των επιθέσεων, την προστασία, τον εντοπισμό των τρομοκρατών και την αντίδραση σε μια τρομοκρατική επίθεση. Σκοπός της στρατηγικής είναι η αντιμετώπιση της τρομοκρατικής απειλής τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, να ενισχύσει την προστασία του κράτους και να αντιμετωπίσει περιπτώσεις ριζοσπαστικοποίησης.

Η αποτροπή περιλαμβάνει την καταπολέμηση του εξτρεμισμού στο ισπανικό έδαφος, την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και την ενεργότερη συνεισφορά της Ισπανίας στην καταπολέμηση της τρομοκρατίας σε διεθνές επίπεδο μέσω της συμμετοχής της σε οργανώσεις όπως η ΕΕ, το ΝΑΤΟ, και ο ΟΗΕ. Στην αποτροπή επίσης περιλαμβάνονται η προώθηση του διαπολιτισμικού και διαθρησκευτικού διαλόγου και κατανόησης, καθώς και η διατήρηση της μνήμης των θυμάτων.

Στην προστασία συγκαταλέγονται η ενίσχυση των εθνικών αντιτρομοκρατικών δυνατοτήτων και η συνεργασία μεταξύ των διαφόρων αρμόδιων εθνικών φορέων. Επίσης, προβλέπεται η συνεργασία της Ισπανίας με άλλες χώρες οι οποίες αντιμετωπίζουν ανάλογες τρομοκρατικές απειλές, ιδιαίτερα με χώρες της Ε.Ε. Τέλος, αναφέρεται η υιοθέτηση μέτρων για τον αυστηρότερο έλεγχο των συνόρων.

Στο κομμάτι του εντοπισμού των τρομοκρατικών απειλών, προβλέπεται να υπάρξει ενίσχυση των προσπάθειών για την έρευνα και τον εντοπισμό τρομοκρατικών στοιχείων κυρίως με τη χρήση νέων τεχνολογικών μέσων. Επίσης, προβλέπεται η ενίσχυση του νομικού πλαισίου για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

Όσον αφορά την αντίδραση σε τρομοκρατικές επιθέσεις μετά την εκδήλωσή τους, αναφέρεται πως θα υιοθετηθούν μέτρα και στρατηγικές οι οποίες προσβλέπουν σε καλύτερη συνεργασία μεταξύ

³⁶ Βλέπε δημοσίευμα BBC News (2011) “Basque group ETA says armed campaign is over”.

των φορέων οι οποίοι είναι αρμόδιοι για την αντιμετώπιση τέτοιων καταστάσεων.

Οργανωμένο έγκλημα

Στο προφίλ του οργανωμένου εγκλήματος, αυτό προσδιορίζεται ως ένα πρόβλημα διεθνές και ευέλικτο, με μεγάλες δυνατότητες κοινωνικής και οικονομικής αποσταθεροποίησης μιας χώρας. Οι σημαντικότερες εκφάνσεις του σχετίζονται με το εμπόριο λευκής σαρκός και ναρκωτικών ή το λαθρεμπόριο άλλων αντικειμένων (παραδείγματος χάριν όπλων), το ξέπλυμα χρημάτων και τη χρήση φορολογικών παραδείσων για επιχειρηματικές δραστηριότητες. Προσφάτως, τα εγκληματικά δίκτυα χρησιμοποίησαν και τη προσφυγική κρίση για να δημιουργήσουν δρόμους εμπορίου ανθρώπων προς την Ευρώπη.

Σε διεθνές επίπεδο, το οργανωμένο έγκλημα συνδέεται με την τρομοκρατία, την οποία θεωρείται ότι ενισχύει, υποστηρίζει και αυξάνει τις αρνητικές της συνέπειες. Ως εκ τούτου, αποτελεί καταλύτη για την εκδήλωση άλλων απειλών εθνικής ασφαλείας.

Για την αντιμετώπιση:

Σκοπός της αντιμετώπισης είναι η εξουδετέρωση απειλών οι οποίες συνδέονται με το οργανωμένο έγκλημα, μέσω της σύγκρουσης με τις ήδη υπάρχουσες εγκληματικές ομάδες και δίκτυα, την αποτροπή της συνεργασίας τους με τρομοκρατικές οργανώσεις και την αποτροπή δημιουργίας νέων εγκληματικών δικτύων.

Προκειμένου να επιτύχουν τους παραπάνω σκοπούς, προβλέπεται η συνεχής ενημέρωση των αστυνομικών μεθόδων για την αποτελεσματική καταπολέμηση των συνεχώς διαφοροποιούμενων τρομοκρατικών μεθόδων σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα, η ενίσχυση των διαδικασιών συλλογής και επεξεργασίας πληροφοριών και τέλος η ενίσχυση της συνεργασίας με διεθνείς δρώντες για την καταπολέμηση του εγκλήματος.

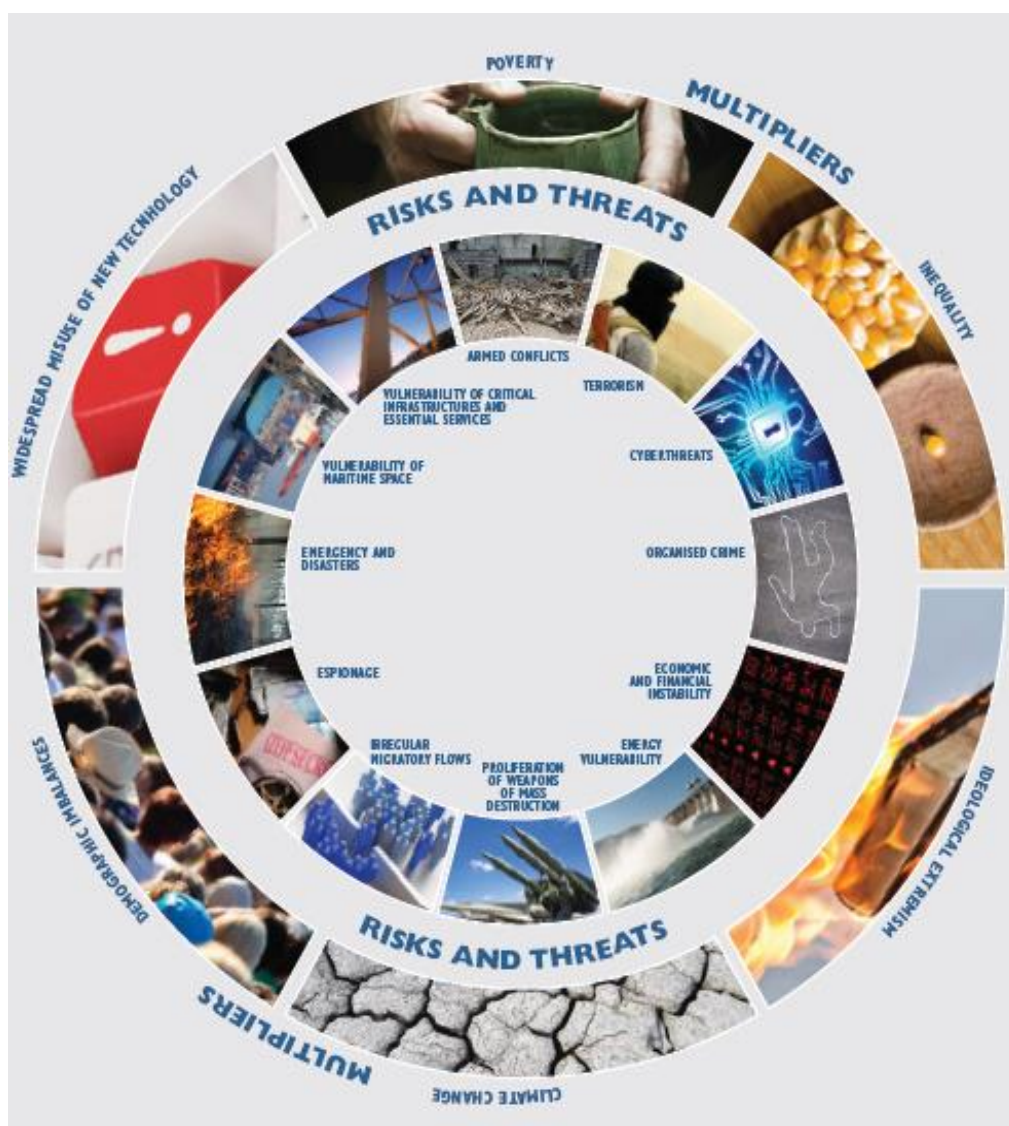
Λοιπές απειλές:

Απειλές οι οποίες άμεσα συνδέονται με τις δύο παραπάνω αποτελούν οι κυβερνοεπιθέσεις και οι επιθέσεις εναντίων κρίσιμων υποδομών. Συγκεκριμένα, τρομοκρατικές και εγκληματικές οργανώσεις εκμεταλλεύονται την φύση του κυβερνοχώρου και την ανωνυμία την οποία αυτός παρέχει προκειμένου να πραγματοποιήσουν ενέργειες με

ελάχιστο κόστος, ρίσκο και πιθανότητα εντοπισμού. Σε αυτόν τον τομέα περιλαμβάνονται και οι απειλές από DRONES. Οι επιθέσεις κατά κρίσιμων κρατικών υποδομών είναι επίσης ακόμη μία σημαντική απειλή η οποία πρέπει να καταπολεμηθεί από τις αρμόδιες προς αυτό υπηρεσίες. Οι επιθέσεις μπορεί να είναι τόσο σε φυσικό, όσο και σε επίπεδο κυβεροχώρου, λόγω της ραγδαίας εξέλιξης της τεχνολογίας.

Περιεχόμενο Στρατηγικής 2013

Συμπληρωματικά, αξίζει να αναφερθεί ένα σημείο από την Στρατηγική Ασφαλείας του 2013 και συγκεκριμένα το μοντέλο των απειλών και των παραγόντων οι οποίοι σχετίζονται με αυτές. Σύμφωνα με αυτό, διάφοροι παράγοντες όπως η φτώχεια και η κλιματική αλλαγή δρουν πολλαπλασιαστικά ως προς τις απειλές ασφαλείας.

Εικόνα: Απειλές Εθνικής Ασφάλειας και οι Πολλαπλασιαστές τους. (Πηγή: The National Security Strategy Of Spain).

3.2.4 Ελλάδα

Η Ελλάδα δεν εκδίδει ως χώρα κάποιο κείμενο το οποίο να αναφέρεται στην ακολουθούμενη στρατηγική εθνικής ασφαλείας. Γι αυτό τον λόγο δεν θα γίνει ανάλυση της ελληνικής στρατηγικής εθνικής ασφαλείας, εφόσον δεν υπάρχει κάποιο επίσημο κείμενο από το οποίο μπορούν να αντληθούν πληροφορίες.

3.2.5 Ευρωπαϊκή Ένωση

Η πρώτη Στρατηγική Ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης υιοθετήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο³⁷ την 12η Δεκεμβρίου 2003. Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας τροποποιήθηκε το 2008 με την έκθεση «Μια ασφαλής Ευρώπη σ' έναν καλύτερο κόσμο». Τον Φεβρουάριο του 2010 εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το «Σχέδιο στρατηγικής εσωτερικής ασφαλείας για την Ευρωπαϊκή Ένωση» το οποίο συμπλήρωνε την Ευρωπαϊκή Στρατηγική όσον αφορά τα θέματα εσωτερικής ασφάλειας εντός των ορίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στη συνέχεια, τον Ιούνιο του 2016, εκδόθηκε η Συνολική Στρατηγική της Ε.Ε., η οποία ουσιαστικά αντικατέστησε την προηγούμενη στρατηγική ασφαλείας.

Οι ευρωπαϊκές στρατηγικές, αντίθετα με τις προηγούμενες εθνικές στρατηγικές, δεν επικεντρώνονταν στο πρακτικό κομμάτι της ασφάλειας, δηλαδή στα χρησιμοποιούμενα μέσα και μεθόδους. Εστίαζαν κυρίως στις πολιτικές τις οποίες οι χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλούνται να εφαρμόσουν. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί πως καμία από τις στρατηγικές δεν έχει υποχρεωτικό χαρακτήρα για τις χώρες μέλη. Το παραπάνω μπορεί να αποδοθεί στο ότι δεν υπάρχει κάποια νομική υποχρέωση των μελών να συμμορφωθούν με αυτές τις στρατηγικές, άρα δεν θα είχε και νόημα να παρατεθούν συγκεκριμένες τακτικές, αλλά και επίσης καθότι δεν υπάρχει κάποιος μεγάλος ενιαίος στρατιωτικός φορέας άμυνας, με εξαίρεση το Ευρωπαϊκό Σώμα Στρατού, το οποίο βρίσκεται ακόμη σε εμβρυακό στάδιο, αριθμώντας μόλις 1000 άτομα.

Όσον αφορά την ασφάλεια, η Συνολική Στρατηγική προσδιορίζει ως σύγχρονες απειλές για την ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση την τρομοκρατία, τις υβριδικές απειλές³⁸, την οικονομική αστάθεια, τις κλιματικές

³⁷ Οι διακυρήξεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου δεν έχουν νομική ισχύ. Γι αυτόν τον λόγο και δεν είναι υποχρεωτική η εφαρμογή των στρατηγικών ασφαλείας από τις χώρες μέλη της Ε.Ε. .

³⁸ «Ο Υβριδικός Πόλεμος (Hybrid Warfare) είναι μια στρατιωτική στρατηγική που συνδυάζει στοιχεία συμβατικών πολεμικών επιχειρήσεων, μη συμβατικού πολέμου, καθώς και κυβερνοπολέμου.

αλλαγές και την ενεργειακή αστάθεια. Προκειμένου να καταπολεμηθούν οι παραπάνω απειλές, η Στρατηγική προβλέπει την ενίσχυση των προσπαθειών στην φυσική άμυνα, την κυβερνοασφάλεια, την αντιτρομοκρατία, την ενεργειακή ασφάλεια και, ως καταλύτη για την παραπάνω προσπάθεια, τις στρατηγικές επικοινωνίες. Η Στρατηγική καλεί επίσης τα κράτη-μέλη να εφαρμόσουν στην πράξη τις δεσμεύσεις τους για αμοιβαία παροχή βοήθειας οι οποίες προβλέπονται στις διάφορες συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αυτή την προσπάθεια, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα συνεργαστεί στενά με τους διάφορους διεθνείς εταίρους της, αρχής γενομένης με τις δυνάμεις του Βορειοατλαντικού Συμφώνου.

Εικόνα: Το έμβλημα του Ευρωπαϊκού Σώματος Στρατού (Πηγή: www.eurocorps.org)

Συνδυάζοντας στρατιωτικές δράσεις με ανατρεπτικές προσπάθειες, ο επιτιθέμενος προσπαθεί να αποφύγει την ευθεία απόδοση ευθυνών, κυρώσεων ή και αντεπιθέσεων. Ο όρος «Υβριδικός Πόλεμος» χρησιμοποιείται ακόμα για να περιγράψει τις ευέλικτες και πολύπλοκες δυναμικές της μάχης που απαιτούν μια εξαιρετικά προσαρμόσιμη και ευέλικτη απάντηση [...]», Παντελής Κ. (2015), Ποιος είναι ο σύγχρονος υβριδικός πόλεμος;, Κέντρο Διεθνών Στρατηγικών Αναλύσεων.

EU Global Strategy: implementation plan on security and defence

Level of ambition

respond to external
conflicts and crises

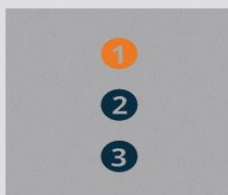

build capacities of partners

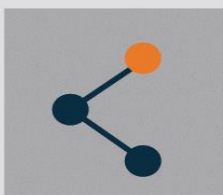

protect EU and its citizens

Proposed actions

set capability
development priorities

deepen cooperation
among member states

adjust structures, tools
and instruments

take forward
partnerships

Examples of concrete deliverables

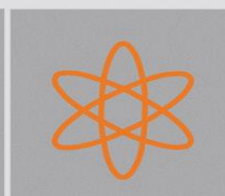
a more efficient
defence spending

a better rapid response

a joint planning and
conduct of non-combat
missions

possibility of a new
permanent structured
cooperation

Council of the European Union
General Secretariat

© European Union, 2016.
Reproduction is authorised, provided the source is acknowledged

Εικόνα: Σχέδιο για την εφαρμογή της Συνολικής Στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
(Πηγή: <http://www.consilium.europa.eu>)

3.3 Συμπεράσματα

Αναλύοντας τις Στρατηγικές Ασφαλείας των παραπάνω χωρών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι δυνατόν να εντοπιστούν ορισμένα κοινά στοιχεία μεταξύ τους. Αρχικά, η εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια στο σύγχρονο γίνεσθαι θεωρούνται ως δύο απόλυτα αλληλένδετες έννοιες. Πολλές εσωτερικές απειλές έχουν τις ρίζες τους σε άλλες χώρες. Γι αυτό το λόγο προβλέπεται από όλες τις στρατηγικές, ιδίως στην περίπτωση της τρομοκρατίας, η διεξαγωγή επιχειρήσεων σε χώρες εκτός των συνόρων τους προκειμένου να καταπολεμηθεί το γενεσιουργό αίτιο αυτής.

Ένα άλλο σημείο ιδιαίτερης σημασίας το οποίο είναι περισσότερο ξεκάθαρο στην Στρατηγική Ασφαλείας της Αμερικής, ιδιαίτερα δεδομένου του ότι οι τεχνολογικοί ιδιωτικοί κολοσσοί είναι αμερικανικοί, είναι η ευθύνη του ιδιωτικού τομέα,. Ο ιδιωτικός τομέας, όπως για τα παράδειγμα τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, λόγω του αντίκτυπου που έχουν στην κοινωνία καταλογίζονται από το κράτος ως υπεύθυνα να συνδράμουν στις προσπάθειές του να εξασφαλίσει την προστασία των πολιτών.

Επίσης, η συνεργασία τοποθετείται στο τέλος όλων των στρατηγικών ασφαλείας. Αυτό συμβαίνει καθότι όπως αναφέρθηκε παραπάνω, οι απειλές εσωτερικής και εξωτερικής ασφαλείας είναι αλληλένδετες. Επομένως, μια χώρα χρειάζεται συνεργάτες στο εξωτερικό για να εξασφαλίσει την αποτελεσματική τους αντιμετώπιση. Οι συνεργάτες αυτοί μπορεί να είναι άλλες χώρες, διεθνείς οργανισμοί και συμμαχίες.

Τέλος, ο τρόπος με τον οποίον συνδέονται οι απειλές εσωτερικής ασφαλείας μεταξύ τους αλλά και με τις εξωτερικές απειλές είναι ένα ακόμη σημαντικό σημείο. Η σχέση αυτή φαίνεται ιδιαίτερα στην γαλλική και ισπανική στρατηγικές ασφαλείας, όπου τονίζεται πως πρέπει να αποτραπεί η συνεργασία μεταξύ τρομοκρατικών ομάδων και οργανωμένου εγκλήματος.

4. Δίκαιη και Νόμιμη Επέμβαση

Είναι απαραίτητο προτού πραγματοποιηθεί η επέμβαση των Ενόπλων Δυνάμεων σε μια οποιαδήποτε κατάσταση, αυτή να εξεταστεί και να κριθεί κατά πόσο είναι δυνατόν, πρακτικό, νόμιμο και θεμιτό μία τέτοια εξέλιξη. Επομένως η εύρεση θεωριών οι οποίες θα βοηθήσουν στην λήψη της παραπάνω απόφασης και η αξιολόγησή τους ως προς την χρηστικότητα και την εφαρμογή τους είναι κάτι το απολύτως αναγκαίο.

Ακολουθως θα επικεντρωθούμε στην ανάλυση δύο τέτοιου είδους θεωριών της θεωρίας του πολέμου, αυτές του Δίκαιου και του Νόμιμου Πολέμου. Στη συνέχεια, θα γίνει αξιολόγηση για το εάν θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να αποφασιστεί η συνδρομή ή όχι των Ενόπλων Δυνάμεων στην καταπολέμηση μιας απειλής εσωτερικής ασφαλείας.

4.1 Νόμιμος Πόλεμος

Η πρώτη θεωρία η οποία θα αναλυθεί, είναι αυτή του Νόμιμου Πολέμου, ή αλλιώς Νόμιμης Χρήσης Βίας. Η χρήση των κριτηρίων του νόμιμου αντί του δίκαιου πολέμου χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Παραδείγματα³⁹ της χρήσης του αποτελούν η επέμβαση της Σοβιετικής Ρωσίας στο Αφγανιστάν το 1979⁴⁰ και η επέμβαση του NATO στον πόλεμο του Κοσσόβου⁴¹.

Τα κριτήρια της νόμιμης χρήσης βίας είναι σαφώς λιγότερα από αυτά της δίκαιης χρήσης βίας. Συγκεκριμένα, προκειμένου η χρήση βίας να χαρακτηριστεί νόμιμη θα πρέπει:

- Να βασίζεται σε γραπτή νομοθεσία, ψήφισμα ή άλλη απόφαση των οργάνων τα οποία ασκούν τη νομοθετική εξουσία και να υπόκειται στους περιορισμούς και τις προϋποθέσεις που θέτει η εν λόγω νομοθεσία.

³⁹ Βλέπε Κουσκουβέλης Ι. (2004), «Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις», σελ. 333.

⁴⁰ Η συγκεκριμένη επέμβαση καθίσταται νόμιμη από την πλευρά των Σοβιετικών λόγω του ότι ήταν μια προσπάθεια να υποστηρίξουν την επίσημη κυβέρνηση του Αφγανιστάν εναντίων των Μουτζαχεντίν.

⁴¹ Η επέμβαση ήταν νόμιμη καθότι βασίστηκε στο ψήφισμα 1199 του 1998 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ.

- Να πραγματοποιείται από τα όργανα τα οποία έχουν τη νόμιμη δικαιοδοσία να την πραγματοποιήσουν.

Όσον αφορά την εσωτερική ασφάλεια, η θεωρία του νόμιμου πολέμου παρέχει μία νομιμοποιητική βάση για την επέμβαση των Ενόπλων Δυνάμεων. Αυτό, καθότι η επέμβαση αποφασίζεται από όργανα τα οποία είναι εξουσιοδοτημένα ως προς αυτό, όπως είναι η Βουλή και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας στην περίπτωση της Ελλάδος, και πραγματοποιείται από όργανα τα οποία έχουν την δικαιοδοσία, όπως είναι οι Ένοπλες Δυνάμεις. Οι περιορισμοί οι οποίοι τίθενται είναι μόνο αυτοί οι οποίοι επιβάλλονται από το νόμο. Παρόλα αυτά, υπάρχουν ορισμένοι σημαντικοί παράγοντες του ζητήματος τους οποίους δεν λαμβάνει υπόψη, όπως είναι για παράδειγμα το κοινωνικό συμφέρον.

4.2 Δίκαιος Πόλεμος

Η Θεωρία του Δίκαιου Πολέμου αναπτύχθηκε για πρώτη φορά από τον Άγιο Αυγουστίνο Ιππώνος⁴² τον 4ο αιώνα μ.Χ. . Όμως το πρόσωπο το οποίο ανέπτυξε σε ακόμη μεγαλύτερο βαθμό τη θεωρία και του οποίου το όνομα είναι άμεσα συνδεδεμένο με αυτήν, είναι ο Άγιος Θωμάς Ακινάτης⁴³.

Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη θεωρία, υπάρχουν ορισμένες γενικότερα αποδεκτές προϋποθέσεις προκειμένου να θεωρηθεί ότι είναι δικαιολογημένη, ή αλλιώς «δίκαιη», η κήρυξη ενός πολέμου και η επακόλουθη χρήση βίας. Ο πόλεμος μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο, ειδικά σε περιπτώσεις άμυνας. Η εφαρμογή της θεωρίας αυτής έχει να κάνει περισσότερο με το φιλοσοφικό υπόβαθρο της κήρυξης ενός πολέμου.

Η θεωρία αποτελείται από δύο διακριτά μέρη, αξιολογώντας τα κριτήρια της δικαιολογημένης προσφυγής στα όπλα («**jus ad bellum**») και το τι είναι αποδεκτό ως χρησιμοποιούμενα μέσα και πρακτικές («**jus in bello**»). Η δεύτερη κατηγορία δεν θα μας απασχολήσει ιδιαίτερα

⁴² Γεννηθείς το 354 μ.Χ., υπήρξε για το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του Πρεσβύτερος και αργότερα Επίσκοπος της Επισκοπής Ιππώνος. Κοιμήθηκε το 430 μ.Χ. σε ηλικία 76 ετών (βλέπε Ορθόδοξο Συναξαριστή).

⁴³ Καθολικός φιλόσοφος, θεολόγος και ιερέας. Γεννήθηκε το 1225 και πέθανε το 1274. Άφησε σπουδαίο φιλοσοφικό έργο, με αποκορύφωμα το σύγγραμμα “Summa Theologiae” στο οποίο αναφέρεται και η θεωρία του Δίκαιου Πολέμου (βλέπε Christianity Today).

στην διερεύνησή της, καθότι τα χρησιμοποιούμενα μέσα είναι σαφέστατα καθορισμένα από την ελληνική νομοθεσία.

Τα κριτήρια τα οποία αφορούν την δικαιολογημένη προσφυγή στα όπλα (*jus ad bellum*) είναι τα ακόλουθα:

Η ύπαρξη μιας δίκαιης υπόθεσης.

Η δίκαιη υπόθεση αποτελεί τον θεμέλιο λίθο της θεωρίας του Δίκαιου Πολέμου και ουσιαστικά αναφέρει πως η μόνη περίπτωση στην οποία ένας δράστης μπορεί να προσφύγει σε πόλεμο είναι σε περίπτωση αυτοάμυνας, γεγονός το οποίο αποτυπώνεται και στον καταστατικό χάρτη των Ηνωμένων Εθνών⁴⁴. Οποιαδήποτε άλλη μορφή πολέμου και ιδίως οι επιθετικοί πόλεμοι απαγορεύονται καθότι δεν μπορούν να θεωρηθούν ως πόλεμοι οι οποίοι έχουν δίκαια βάση.

Στη σύγχρονη εποχή, λόγω του ότι υπάρχει ο συγκεκριμένος περιορισμός πως η χρήση βίας επιτρέπεται μόνο σε περίπτωση αυτοάμυνας, τα εμπλεκόμενα μέρη προσπαθούν να μετατρέψουν τη νόμιμη υπόθεση σε ηθική. Αυτό το επιτυγχάνουν με τον ηθικό υποβιβασμό των αντιπάλων τους. Παράδειγμα αποτελεί η επέμβαση των Η.Π.Α. στο Ιράκ το 2003, πριν από την οποία υπήρξε προσπάθεια για την υπονόμευση του Σαντάμ Χουσεΐν. Η προσπάθεια αυτή περιλάμβανε τις κατηγορίες ότι το Ιράκ ανέπτυξε όπλα μαζικής καταστροφής και είχε σκοπό να τα χρησιμοποιήσει, κάτι το οποίο το καθιστούσε επικίνδυνο για την παγκόσμια ειρήνη, καθώς επίσης και ότι με δράσεις της κυβέρνησης καταπατούνταν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, γεγονότα τα οποία δεν είχαν τεκμηριωθεί πλήρως πριν την επέμβαση⁴⁵. Σε ύστερο χρόνο φαίνεται πως ακόμη και ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών είχε δηλώσει ότι η επέμβαση δεν

⁴⁴ «*Nothing in the present Charter shall impair the inherent right of individual or collective self-defence if an armed attack occurs against a Member of the United Nations, until the Security Council has taken measures necessary to maintain international peace and security. Measures taken by Members in the exercise of this right of self-defence shall be immediately reported to the Security Council and shall not in any way affect the authority and responsibility of the Security Council under the present Charter to take at any time such action as it deems necessary in order to maintain or restore international peace and security.*» Άρθρο 51 του Καταστατικού των Ηνωμένων Εθνών.

⁴⁵ Βλέπε Public Law 107 – 243, της 16 Οκτωβρίου 2002.

ήταν σύμφωνη με το Καταστατικό των Ηνωμένων Εθνών και ως εκ τούτου ήταν παράνομη⁴⁶.

Η ύπαρξη της νόμιμης δικαιοδοσίας από την πλευρά η οποία ασκεί την προσφυγή στα όπλα.

Σύμφωνα με αυτό το κριτήριο, ο πόλεμος είναι δίκαιος μονάχα εάν έχει κηρυχτεί από μία κυρίαρχη κρατική αρχή. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ότι η απόφαση πρέπει να έχει ληφθεί από ένα όργανο το οποίο βρίσκεται νόμιμα στην εξουσία, είτε από εκλογές είτε με οποιοδήποτε άλλα τρόπο ο οποίος νομιμοποιεί τη θέση εξουσίας, λειτουργεί ακολουθώντας τις προβλεπόμενες διαδικασίες και χαίρει της εμπιστοσύνης του μεγαλύτερου μέρους του συνόλου της κοινωνίας.

Η ύπαρξη καλών προθέσεων.

Σε αυτό το κριτήριο εμπíπτουν τα κίνητρα πίσω από την κήρυξη του πολέμου. Για παράδειγμα, η προώθηση ενός εθνικού συμφέροντος δεν μπορεί να αποτελέσει αυτοδικαίως καλή πρόθεση. Αντίθετα, η αποκατάσταση της ειρήνης ως απώτερος σκοπός του πολέμου θα μπορούσε να θεωρηθεί ως καλή πρόθεση.

Η ύπαρξη πιθανότητας επιτυχίας του πολέμου.

Το συγκεκριμένο κριτήριο βασίζεται σε μία πολύ απλή αρχή, αυτή της απαγόρευσης της άσκοπης κατασπατάλησης πόρων. Πριν την προσφυγή στον πόλεμο, θα πρέπει να έχει εξεταστεί εάν ο πόλεμος ως μέσο θα μπορέσει να επιλύσει το πρόβλημα, χωρίς να υπάρξει κατασπατάληση ανθρώπινων ζώων και πόρων οι οποίοι θα μπορούσαν σε άλλη περίπτωση να διατεθούν για άλλους λόγους.

Η εξέταση του πολέμου ως έσχατου μέσου.

Πριν την προσφυγή στον πόλεμο, θα πρέπει πρώτα να έχουν καταβληθεί όλες οι δυνατές προσπάθειες και να έχουν εξαντληθεί όλα τα διαθέσιμα μέσα για την επίλυση του ζητήματος το οποίο έχει προκύψει. Μόνον τότε είναι δικαιολογημένη η προσφυγή στον πόλεμο, θεωρώντας ότι αυτό αποτελεί την έσχατη λύση για την επίλυση του ζητήματος. Όμως ακόμη και εάν κριθεί ως έσχατο μέσο, θα πρέπει συνεχώς να αναθεωρείται η προσφυγή σε αυτό, καθώς οι συνθήκες

⁴⁶ Βλέπε δημοσίευμα BBC News “[...] I have indicated it was not in conformity with the UN charter from our point of view, from the charter point of view, it was illegal.”

συνεχώς αλλάζουν και μπορεί να δοθεί η ευκαιρία για την επίλυση του ζητήματος με άλλο τρόπο.

Η ύπαρξη αναλογικότητας όσον αφορά στο μέγεθος της χρησιμοποιούμενης στρατιωτικής ισχύος ως προς το μέγεθος της απειλής (jus in bello).

Για παράδειγμα δεν θα ήταν θεμιτή η χρήση όλου του εύρους της στρατιωτικής ισχύος μιας χώρας σε έναν πόλεμο με έναν αντίπαλο σαφώς υποδεέστερο ο οποίος θα μπορούσε, για παράδειγμα, να στερείται αεροπορικών μέσων.

Παρότι το παραπάνω είναι αθέμιτο, είναι ένα στοιχείο το οποίο εκμεταλλεύονται τεχνολογικώς ανεπτυγμένα κράτη προκειμένου να επιτύχουν τους σκοπούς των στρατιωτικών επιχειρήσεων με ιδιαίτερα μειωμένο κόστος, τόσο σε έμφυχο όσο και σε άψυχο υλικό, σε σχέση με το εάν δεν χρησιμοποιούσαν το πλεονέκτημα αυτό. Παράδειγμα αποτελεί η επιχείρηση Inherent Resolve⁴⁷ για την αντιμετώπιση του Ισλαμικού Κράτους, όπου οι συμμαχικές δυνάμεις έκαναν εκτεταμένη χρήση εναέριων μέσων, παρότι το Ισλαμικό Κράτος, ενώ το επιδίωξε⁴⁸, δεν διαθέτει τον εξοπλισμό, τις εγκαταστάσεις και το εκπαιδευμένο προσωπικό για να αντιπαρατάξει μια ανάλογη μορφή ισχύος.

Μετατροπή της θεωρίας για τα δεδομένα της εσωτερικής ασφάλειας:

Για τα δεδομένα της εσωτερικής ασφάλειας, η παραπάνω θεωρία μετασχηματίζεται ως εξής: Αντί για κριτήρια τα οποία αφορούν την προσφυγή σε πόλεμο, τα κριτήρια αυτά εξετάζονται για την προσφυγή σε προβολή στρατιωτικής ισχύος επί απειλών οι οποίες θέτουν σε κίνδυνο την εσωτερική εθνική ασφάλεια μιας χώρας.

Δίκαιη Υπόθεση: Το κριτήριο της Δίκαιης Υπόθεσης αφορά τον κατασταλτικό χαρακτήρα της προβολής της στρατιωτικής ισχύος. Δεν θα ήταν θεμιτό να υπάρξει προληπτική προβολή στρατιωτικής ισχύος. Γι' αυτό τον λόγο άλλωστε η ελληνική νομοθεσία προβλέπει ότι θα πρέπει πρωτίστως να έχει εκδηλωθεί μια απειλή και στη συνέχεια να προχωρήσει η κυβέρνηση στην καταπολέμησή της. Πρέπει επομένως ο χαρακτήρας της προβολής να είναι κατασταλτικός και όχι προληπτικός.

⁴⁷ Το κωδικό όνομα της επιχείρησης στρατιωτικής επέμβασης στη Συρία.

⁴⁸ Βλέπε δημοσίευμα BBC News (2014), "Islamic State 'training pilots to fly fighter jets' "

Νόμιμη Δικαιοδοσία: Θα πρέπει το όργανο το οποίο αποφασίζει για την συνδρομή των Ε.Δ. να είναι νόμιμα εξουσιοδοτημένο ως προς αυτό. Στην περίπτωση της ελληνικής νομοθεσίας, την απόφαση αυτή την λαμβάνει η Βουλή των Ελλήνων κατά απόλυτη πλειοψηφία ή ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας σε ειδικές περιπτώσεις. Επομένως, εφόσον η Βουλή είναι νόμιμα εκλεγμένη από το λαό, αυτό προσδίδει την απαραίτητη νόμιμη δικαιοδοσία στο σώμα το οποίο λαμβάνει την απόφαση. Εάν σε έκτακτες περιπτώσεις δεν είναι απαραίτητη η μεσολάβηση της βουλής και εφόσον υπάρχει η αντίστοιχη νομοθεσία η οποία να το προβλέπει, η λήψη την απόφασης μπορεί και πάλι να θεωρηθεί ότι καλύπτει την προϋπόθεση της νόμιμης δικαιοδοσίας.

Ύπαρξη καλών προθέσεων: Η επέμβαση των Ε.Δ. θα πρέπει να γίνεται για την ικανοποίηση των συμφερόντων της κοινωνίας γενικότερα και όχι μιας συγκεκριμένης ομάδος αυτής. Η ικανοποίηση της εσωτερικής ασφάλειας, ως απαραίτητη προϋπόθεση για την κοινωνική ευημερία και για την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων, μπορεί να θεωρηθεί από μόνη της ως καλή πρόθεση για την εφαρμογή των μέτρων που απαιτούνται κάθε φορά.

Ύπαρξη πιθανότητας επιτυχίας: Θα πρέπει η συνδρομή των Ε.Δ. να εξασφαλίζει ένα ικανοποιητικό ποσοστό όσον αφορά την πιθανότητα επιτυχίας του γενικότερου σχεδίου.

Έσχατο μέσο: Προκειμένου να δικαιολογηθεί η επέμβαση των Ε.Δ., θα πρέπει να έχει προηγηθεί η αποδεδειγμένη ανικανότητα των Σωμάτων Ασφαλείας να χειριστούν την κατάσταση και να διασφαλίσουν την προστασία της εσωτερικής ασφάλειας, είτε για λόγους ανεπάρκειας μέσων, είτε για λόγους ανεπάρκειας προσωπικού. Επίσης, θα πρέπει να εξετάζεται συνεχώς εάν υπάρχει άλλος τρόπος επίλυσης των ζητημάτων που έχουν προκύψει. Το παραπάνω κριτήριο προβλέπεται από την ελληνική νομοθεσία, καθότι η Βουλή πρέπει ανά τακτά χρονικά διαστήματα να επικυρώνει εκ νέου την επέμβαση των Ενόπλων Δυνάμεων.

Αναλογικότητα (jus in bello): Η συνδρομή όσον αφορά τον απόλυτο αριθμό δυνάμεων καθώς και το είδος των χρησιμοποιούμενων μέσων και τακτικών θα πρέπει να είναι ανάλογα των δυνάμεων και των δυνατοτήτων της απειλής. Όπως έχει εξηγηθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο, η αντιμετώπιση της απειλής θα πρέπει να γίνεται με τα αντίστοιχα, ανάλογα και κατάλληλα μέσα. Η ισχύουσα ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπει τον κανόνα της αναλογικότητας των μέσων

και προσωπικού των δυνάμεων συνδρομής ως προς τις δυνάμεις της απειλής, όμως επιτρέπει μόνο ορισμένους συγκεκριμένους τύπους μέσων να χρησιμοποιηθούν, ειδικά όσον αφορά τα μηχανοκίνητα μέσα.

4.3 Διαφορές Δίκαιου και Νόμιμου Πολέμου

Υπάρχουν ορισμένες διαφορές μεταξύ του Δίκαιου και του Νόμιμου Πολέμου οι οποίες, παρότι είναι προφανείς, θα πρέπει να τονιστούν. Υπάρχει σαφέστατη διαφορά ανάμεσα στον Νόμιμο και τον Δίκαιο Πόλεμο, ο ένας δεν ταυτίζεται με τον άλλο. Ένας Νόμιμος Πόλεμος δεν είναι υποχρεωτικά Δίκαιος. Εν αντιθέσει, ένας Δίκαιος Πόλεμος είναι οπωσδήποτε και Νόμιμος. Αυτό καθότι τα κριτήρια του Νόμιμου είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για τον Δίκαιο.

Κριτήρια		Νόμιμος	Δίκαιος
Λήψη της απόφασης από αρμόδια όργανα*		Χ	Χ
Εκτέλεση της απόφασης από αρμόδια όργανα*,**		Χ	Χ
Καλές Προθέσεις*			Χ
Πιθανότητες Επιτυχίας*			Χ
Έσχατη λύση*			Χ
Συνεχής επανεξέταση εμπλοκής**		Χ***	Χ
Αναλογικότητα**	Μέσων		Χ
	Δυνάμεων		
	Πρακτικών		
*κριτήρια jus ab bello, **κριτήρια jus in bello, ***αναλόγως τη νομοθεσία			

Πίνακας: Συγκεντρωτικός πίνακας κριτηρίων Νόμιμου και Δίκαιου Πολέμου.

5. Βιβλιογραφία

Ελληνική

Κουσκουβέλης Η. (2004), Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις, Αθήνα: Εκδόσεις Ποιότητα

Κούτσης Κ. (2009), Η εξωτερική πολιτική της Αλβανίας, Διπλωματική Εργασία, Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιά

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2009), Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας – Μια Ασφαλής Ευρώπη σε έναν καλύτερο κόσμο, URL: <http://www.consilium.europa.eu/el/documents-publications/publications/european-security-strategy-secure-europe-better-world/>, Τελευταία Πρόσβαση: 09/10/2018

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2010), Στρατηγική εσωτερικής ασφαλείας για την Ευρωπαϊκή Ένωση – Προς ένα ευρωπαϊκό πρότυπο ασφαλείας, URL: <http://www.consilium.europa.eu/el/documents-publications/publications/internal-security-strategy-european-union-towards-european-security-model/>, Τελευταία Πρόσβαση: 09/10/2018

Λυγερός Σ. (2010), Σταυροφόροι Χωρίς Σταυρό, Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Λιβάνης URL: <http://www.mixanitouxronou.gr/i-akroaristeri-ke-i-akrodexia-tromokratia-pios-afofasizi-pii-ine-tromokrates-ke-pii-machites-i-tromokrates-pou-eginan-archigi-kraton-tromokratia-mia-lexi-choris-apodekto-orismo/> Τελευταία Πρόσβαση: 21/07/2018

Μαυρόπουλος Π. (2012), Εισαγωγή στη θεωρία του Πολέμου και της Στρατηγικής, Αθήνα: Αυτοέκδοση

Παντελής Κ. (2015), Ποιος είναι ο σύγχρονος υβριδικός πόλεμος;, URL: <https://kedisa.gr/roios-einai-o-sygxronos-ybridikos-polemos/>, Τελευταία Πρόσβαση: 09/10/2018

Ενιαίος Φορέας Ελέγχου Τροφίμων (2017), ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ 19-12-2018, URL: http://www.thetoc.gr/images/articles/5/article_158088/efet.pdf , Τελευταία Πρόσβαση: 08/07/2018

Η Μηχανή του Χρόνου (2018), «Την Ελλάδα θέλομεν και ας τρώγωμεν πέτρες». Δέκα συνθήματα από τις σημαντικές στιγμές της Κυπριακής Ιστορίας από το 1821 έως το 2011, URL: <http://www.mixanitouxronou.com.cy/i-istoria-mias-fotografias/tin-ellada-thelomen-ke-as-trogomen-petres-deka-synthimata-apo-tis-simantikes-stigmes-tis-kypriakis-istorias-apo-to-1821-eos-to-2011/> , Τελευταία Πρόσβαση: 08/07/2018.

Σαν Σήμερα (-), Αφιέρωμα – Ο Τριακονταετής Πόλεμος URL: <https://www.sansimera.gr/articles/989>, Τελευταία Πρόσβαση: 14/07/2018

Η Μηχανή του Χρόνου (-), Η απαγωγή και η δολοφονία του Ιταλού Πρωθυπουργού Άλντο Μόρο, URL: <http://www.mixanitouxronou.gr/i-apagogi-ke-i-dolofonia-tou-italou->

prothipourgou-alnto-moro-pos-i-erithres-taxiarchies-gazosan-me-91-sferes-ti-froua-tou-ti-lei-aro-ti-filaki-i-gineka-pou-frontize-ton-omiros/, Τελευταία Πρόσβαση: 21/07/2018

CNN Greece (-), Ιταλική Μαφία, URL: <https://www.cnn.gr/eidhseis/tag/31100/italikh-mafia>, Τελευταία Πρόσβαση: 21/07/2018

Ορθόδοξος Συναξαριστής (-) , Βίος Αγίου – Άγιος Αυγουστίνος Επίσκοπος Ιπώνος, URL: <http://www.saint.gr/1861/saint.aspx>, Τελευταία Πρόσβαση: 06/08/2018

EUROPA (-), «Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δίνει στην Ένωση την αναγκαία ώθηση για την ανάπτυξή της και καθορίζει τους γενικούς πολιτικούς προσανατολισμούς της» (άρθρο 4 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση), URL: http://ec.europa.eu/archives/european-council/glance/index_el.htm, Τελευταία Πρόσβαση: 09/10/2018

Ξενόγλωσση

United Nations (1998), Security Council Demands all Parties End Hostilities and Maintain a Ceasefire in Kosovo, URL: <https://www.un.org/press/en/1998/19980923.sc6577.html>, Τελευταία Πρόσβαση: 06/08/2018

Reuveny R. Prakash A. (1999), The Afghanistan war and the breakdown of the Soviet Union, URL: <http://faculty.washington.edu/aseem/afganwar.pdf>, Τελευταία Πρόσβαση: 06/08/2018

Krikorian M. Camarota S. (2001), Center for Immigration Studies – Immigration and Terrorism, URL: <https://cis.org/Report/Immigration-and-Terrorism> , Τελευταία Πρόσβαση: 18/08/2018

The Constitution of Afghanistan (2004), URL: <http://www.afghanembassy.com.pl/afg/images/pliki/TheConstitution.pdf>, Τελευταία Πρόσβαση: 21/07/2018

Public Law 107 – 243 (2002), Authorization for use of Military Force Against Iraq Resolution of 2002, URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ243/pdf/PLAW-107publ243.pdf>, Τελευταία Πρόσβαση: 23/08/2018

EUROPA (2003), European Security Strategy – A Secure Europe in a Better World, URL: <https://europa.eu/globalstrategy/en/european-security-strategy-secure-europe-better-world>, Τελευταία Πρόσβαση: 09/10/2018

BBC News (2004), Iraq war illegal, says Annan, URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/3661134.stm, Τελευταία Πρόσβαση: 23/08/2018

International Information Programs (2006), Liberian President Sirleaf Addresses Joint Session of Congress, URL: <https://web.archive.org/web/20060824163048/http://usinfo.state.gov/af/Archive/2006/Mar/16-300883.html>, Τελευταία Πρόσβαση: 21/07/2018

Kolin V. (2010), A Legitimate, Legal and Just War – Towards a New Paradigm of the Lawful and Justified Use of Force in International Relations, Praha: Univerzita Karlova v Praze

BBC NEWS (2011), Basque group ETA says armed campaign is over, URL: <https://www.bbc.co.uk/news/world-europe-15393014>, Τελευταία Πρόσβαση: 09/09/2018

Instituto Espanol de Estudios Estrategicos (2012), The 2012 National Defence Directive, URL: http://www.ieee.es/en/Galerias/fichero/docs_analisis/2012/DIEEEA35-2012_2012NationalDefenceDirective_IEEE_ENGLISH.pdf, Τελευταία Πρόσβαση: 09/09/2018

Gobierno De Espana (2013), The National Security Strategy - 2013, URL: http://www.lamoncloa.gob.es/documents/estrategiaseguridad_baja_julio.pdf, Τελευταία Πρόσβαση: 09/09/2018

BBC News (2014), Islamic State ‘training pilots to fly fighter jets’, URL: <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-29660029>, Τελευταία Πρόσβαση: 23/08/2018.

France 24 (2014), US-Led coalition to battle IS group for “as long as it takes”, URL: <http://www.france24.com/en/20141203-kerry-coalition-islamic-state-brussels-nato-iraq>, Τελευταία Πρόσβαση: 18/08/2018

ICRC (2015), What are jus ad bellum and jus in bello?, URL: <https://www.icrc.org/en/document/what-are-jus-ad-bellum-and-jus-bello-0>, Τελευταία Πρόσβαση: 06/08/2018

EUROPA (2016), Shared Vision, Common Action : A stronger Europe – A Global Strategy for the European Union’s Foreign and Security Policy, URL: https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/pages/files/eugs_review_web_2.pdf, Τελευταία Πρόσβαση: 09/10/2018

Mindock C. (2016), German Tourism Economy 2016: After Berlin Terror Attack, Will The City Struggle To Attract Holiday Visitors?, International Business Time, URL: <http://www.ibtimes.com/german-tourism-economy-2016-after-berlin-terror-attack-will-city-struggle-attract-2463241>, Τελευταία Πρόσβαση: 08/07/2018

Times of Change (2017), ΕΦΕΤ: Αποσύρονται τα τρόφιμα μετά τις απειλές για δηλητηρίαση, URL: <http://www.thetoc.gr/koinwnia/article/efet-auta-einai-ta-proionta-pou-elegxontai-gia-epimolunsi>, Τελευταία Πρόσβαση: 08/07/2018

Gobierno De Espana (2017), The National Security Strategy - 2017, URL: http://www.dsn.gob.es/sites/dsn/files/2017_Spanish_National_Security_Strategy_0.pdf, Τελευταία Πρόσβαση: 09/09/2018

DGRIS (2017), White Paper on Defense and National Security, URL: <https://www.defense.gouv.fr/english/dgris/defence-policy/white-paper-2013/white-paper-2013>, Τελευταία Πρόσβαση: 25/08/2018

Hartmann C. (2017), Reuters - “Two years after the Paris attacks, France ends state of emergency”, URL: <https://www.reuters.com/article/us-france-security/two-years-after-the-paris-attacks-france-ends-state-of-emergency-idUSKBN1D14KD> Τελευταία Πρόσβαση: 25/08/2018

National Security Strategy Archive (2017), National Security Strategy 2017, URL: <http://nssarchive.us/national-security-strategy-2017/>, Τελευταία Πρόσβαση: 18/08/2018

National Security Strategy Archives (2017) , National Security Strategy Reports, URL: <http://nssarchive.us> Τελευταία Πρόσβαση: 18/08/2018

White B. (2018), Independent - FACEBOOK SAYS IT REMOVED OR FLAGGED 1.9 MILLION PIECES OF TERRORISM-RELATED CONTENT THIS YEAR, URL: <https://www.independent.co.uk/life-style/gadgets-and-tech/news/facebook-terrorism-isis-alqaeda-content-removed-mark-zuckerberg-a8319001.html>, Τελευταία Πρόσβαση: 18/08/2018

VOX - Ward A. (2018), The US is sending 5,000 troops to the border. Here’s what they can and can’t do, URL: <https://www.vox.com/2018/10/29/18026646/military-border-caravan-immigrants-trump-caravan>, Τελευταία Πρόσβαση: 17/11/2018

Cornell University (-), 18 U.S. Code § 1385 - Use of Army and Air Force as posse comitatus, URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/18/1385>, Τελευταία Πρόσβαση: 17/11/2018

National Security Strategy Archive (-), “50 USC § 404A” – Annual National Security Strategy Report, URL: <http://nssarchive.us/50-usc-§-404a-annual-national-security-strategy-report/>, Τελευταία Πρόσβαση: 18/08/2018

DGRIS (-), Defense Policy, URL: <https://www.defense.gouv.fr/english/dgris/defence-policy>, Τελευταία Πρόσβαση: 25/08/2018

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (-), Arms Trade Treaty, URL: https://ec.europa.eu/growth/sectors/defence/arms-trade-treaty_el, Τελευταία Πρόσβαση: 25/08/2018

Global Security (-), Central Directorate of Internal Intelligence, URL: <https://www.globalsecurity.org/intell/world/france/dcri.htm>, Τελευταία Πρόσβαση: 25/08/2018

United Nations (-), Charter of the United Nations, <http://www.un.org/en/charter-united-nations/>, Τελευταία Πρόσβαση: 06/08/2018

Christianity Today (-), Thomas Aquinas – The brilliant “dumb ox” URL: <https://www.christianitytoday.com/history/people/theologians/thomas-aquinas.html>, Τελευταία Πρόσβαση: 06/08/2018

Spiegel Online (-), Euro Struggles can be traced to Origins of Common Currency, URL: <http://www.spiegel.de/international/europe/euro-struggles-can-be-traced-to-origins-of-common-currency-a-831842.html>, Τελευταία Πρόσβαση: 21/07/2018

European Union (-), The EU motto, URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/motto_en, Τελευταία Πρόσβαση: 21/07/2018

Embacy of France in the United States (-), Liberty, Equality, Fraternity, URL: <https://web.archive.org/web/20060927055047/http://www.info-france-usa.org/atoz/libeqfra.asp>, Τελευταία Πρόσβαση: 21/07/2018

Council of Ministers of the Republic of Bulgaria (-), Coat of Arms of the Republic of Bulgaria, URL: <http://www.government.bg/en/About-Bulgaria/NATIONAL-SYMBOLS/Bulgaria%E2%80%99s-Coat-of-Arms>, Τελευταία Πρόσβαση: 21/07/2018

Spiegel Online (-), Mitterrand forderte Euro als Gegenleistung fur die Einheit , URL: <http://www.spiegel.de/politik/ausland/historischer-deal-mitterrand-forderte-euro-als-gegenleistung-fuer-die-einheit-a-719608.html>, Τελευταία Πρόσβαση: 21/07/2018